د قلم د مجلې نه

د محترم الحاج ننګیا ل لیکنه

د استاد الفت فن او فکر

زه خپله هیڅکله هم ددې دعوه نشم کولی چې د استاد الفت په ژوند او فن به داسې څه ولیکلی شم چې د دې وړ وي، چې د هغه د فن او هنر ، ژوند او مبارزې داسې اړخونه وځلولی شي چې هغه یې د فن په هنداره کښې نه وي پرقیدلی.

اصلاً د شاعر فن یوه داسې روښانه او ځلانده هنداره ده چې د شاعر طرز تفکر، ژوند، احساس او جذبات د خلکو مخې ته ږدي بیا به نو داسې څه پاتې وي چې زما غوندې یوه مات او ګوډ قلم ته پرې د لیکلو ضرورت ولیدل شي او ماته خو لا خپله بې علمي او نا تواني هم ښه معلومه ده چې زما په وړاندې یې څومره دیوالونه درولي دي، خو بیا هم ځان لدې سعادت څخه نشم بې برخې کولی، زه پوهیږم داسې ورځې او وختونه کله کله د سړي مخې ته ورځي. حالات همیشه په دغه لورې د تلو وخت نشي پیدا کولی او دا ټول شرائط د لږ وخت لپاره لاس ته راتلی شي.

د یوه لیکوال خبره ده" ,,دا زموږ د قام بد قسمتي ده چې موږ عمر له خپل مړی ژوندی کوو او خپل ژوندی وژنو"".

خو کاشکې خبره داسې وای. دا رښتیا ده چې موږ خپل ژوندي وژلي او وژنو یې خو مړی مو ډیر لږ څه چې ښخي لږ ژوندی ساتلی دی په موږ کښې چې څوك مړ شي نو هغه پړ شوی، دا بیا د پیړیو او نصیبونو خبره ده چې کله نا کله په چا د ژوند وړمه لګیدلې ده. د مرګ او ژوند دا کیسه زموږ د ظاهر بینو سترګو تر مخ روانه ده کنه نو حقیقي مرګ او ژوند دا موجوده ښه نلري کومه چې زه او ته یې په تعبیر پسې لګیدلی یو.

دا چې په یوه دوو مقالو څنګه موږ یو مړی ژوندی ساتلی شو هسې ځان خوشا لوو- ګنې حقیقت دا دی چې موږ له مړو او ژوندیو دواړو سره جفا کړیده.

اوس که به موږ کښې دا جذبه پیدا شي چې په مرګ هم د چا قدر را معلوم شي او محرومیت مو د نعمت پر ارځښت پوه کړی شي هم لویه خبره ده.

په موږ خو له بده بخته داسې کانه شوی چې ژوندي مو وژلي او مړه مو پړه کړیدي.

او بیا نن سبا- توبه نن خو د مرګونو بلا ګډه ده هر څه په مخه اخلي او په لمن کښې یې نغاړي- ژوندي وژني او په مړو د پړې خاورې انباروي.

د ژوند او مرګ په دغه کشمکش کښې زما ملګرو د دغه مسلط دود او پولو د ماتولو تکل کړی- دوی غواړي ټول ژوندي پاتې شي او د مړی عنوان له منځ ووځي. په چا د مړه نوم پورې نشي هیر او پړ ونه ګڼل شي د غرضونو، سیاستونو او خود خواهیو له منګولو وژغورل شي. د شو او بدو، مرګ او ژوند، حقیر او محترم له ویش او سخاوت څخه د اقتدار لاس لنډ کړی شي. دا نیك په ځای او ضروري کار دی خو حوصله ډیره غواړي او د پرله پسې خوارۍ غوښتنه کوي.

د جهاد په تیرو دوولسو کلونو کښې که زموږ مجاهد او قهرمان ولس د خپلو سرونو په بیه د خپلو ویاړونو او قهرمانیو څلی و درول او نوی افتخارات او شخصیتونه یې جوړ کړل خو ورسره سیاسي لو بو د تیرو ویاړونو او شخصیتونو سره د جفاکانې هم راواخیستې او د پرون هر څه یې نه دا چې تر ډیره هیر کړل بلکې وخت په وخت یې وغندل هم.

اوس چې دوستان د خپل ولس د یوې درنې هستی یوې جاودانې او عملي هستۍاو یوې ویاړ منې او تاریخي څیرې یاد تازه کوي او د ادبي او عملي خدمتونو د لمانځنې باب یې پرانیزي دا یو نوی قدم دی، یو نوی فصل دی او یو داسې اقدام دی چې د بیدارو ولسونو له پاره ضروري او حیاتي ګڼل کیږي. او داسې اقدام چې لا مخکې په کار ؤ.

خو غوره او ښه کار هر وخت ښه او غوره دی اوس هم که زموږ سد سر ته راشي دا به زموږ لويه نيکمرغي وي. اوس هم که موږ متوجه شو لا وخت شته چې موږ خپل رنګ وساتلی شو او د نورو په رنګ کښې له رنګيدلو په امن شو.

د قلم درنې مجلې پتېلې ده چې د مرحوم استاد الفت د وفات کليزه ولمانځي چې په رښتيا هم يو ډېر بختور او ارځښتناك اقدام دی او يو تاريخي او ملي مسؤوليت.

په تېره په داسې سختو شرايطو او ترخو حالاتو کښې چې زموږ مجاهد ولس د يوه سخت ازموينست په ډګر ولاړ دی او د بهرنيو ځواکونو او توطئو او د دوستۍ په جامه کښې د دښمنيو له سختو سيليو او توپانونو سره مخامخ دی د هيواد دملي، علمي، تاريخي او ادبي شخصيتونو د افکارو، خيالاتو او فنپارو راسپړنه هغه پيغام دی چې استاد الفت پخپل ژوند د هغې داسې يادونه کړي:

اوس يې که څوك نه لولي عالم په خوب ويده دی ټول
دا د سـبا ورځــې وينښ ځلمــو تــه پيغامونــه دي

زموږ د ګران هيواد د ادبياتو معاصر تاريخ د همدغسې يوې ځلانده څېرې او لوړ شخصيت د فکر او فن په ډيوو روښانه او ورنګن دی چې د ژوند او فن تر منځ يې اعتدا ل ډېر ښه او جوت ساتلی او د ژوند او فن د يوه ښايسته ګډون پيلامه يې کړيده.

هو!

استاد الفت شاعر ؤ خو مجتهد شاعر، داسې شاعر چې د ادبي اجتهاد پر معراج يې پل ايښی او يو ځانګړی مکتب او سبك يې ايجاد کړی- د رحمان با خبره:

چـــې دا نـــور شـــاعران کانـــدي هغـــه نـــه کـــا
رحمـــان کـــړی نـــوی نـــوی اجتهـــاد دی

د استاد شاعري د زمان او مکان له قيده آزاده ده- د وخت شاعري نده د وختونو ده- د زمانې شاعري نده د زمانو شاعري ده.

د استاد الفت شاعري زړښت نلري څو چې دنيا ودانه ده د استاد شاعري به د خلکو په زړونو او ذهنونو خپله پادشاهي چلوي، داسې چې دتل لپاره به د ده نوم زموږ د شعر او ادب په نړۍ خپور وي.

د استاد شعرونه يواځې د پرون شاعري نده د نن شاعري ده او د سبا شاعري چې هر وخت د وينتابه پيغام وراندې کوي د حرکت الهام او د حق په لور د قيام قوام داسې شاعري چې د يوه نوی دور اعلان کوي او د زوړ رنګ او نوی طرز يو ښکلی امتزاج ګڼلی شي.

د استاد شعرونه او ليکنې غوره- خيالونه لوړ او فکرونه ژور دي. د ده نظريات شخصي او ذاتي ندي اجتماعي دي- د ده سوچ، تصورات د ده ليکنې او احساسات له خپل ولس او خلکو سره په ژور او نه شلېدونکو تارونو تړل شوی چې هيڅکله هم نشي سره بيلېدی.

استاد په پښتو ادب کښې د يوه رغنده او انقلابي غورځنګ بنسټ ايښی او د انقلابي ادب روښانه ډېوې يې بلې کړيدي.

د استاد په شعرونو کښې د پيغام او الهام جهت ښه جوت دی د ده شعر مبارز شعر دی- د ټولنيزو نا خوالو- نا برابريو او نيګړتياوو سره لاس او ګريوان شعر دی- له بې عدالتيو سره په جګړه بوخت شعر دی او د حق په لار کښې د پاځون د شعور او احساس بيدارونکی او پاروونکی شعر دی.

استاد پخپله شاعری او شعري سفر کښې د خپلې ورکې په لټون پسې دی، دی د موسیٰ په لټه کښې دی چې د وخت د مغرور فرعونيت ګريوان ته لاس واچوي او شکست ورکړي.

دی پخپل ځير او تيز بين نظر کوه طور ليدلی شي خو دغه طور ته د وخت په کړليچونو کښې د موسیٰ لټون جاري ساتي.
استاد چې خپل خواږه هيواد ته پخپل ژور او رسا نظر وګوري او د سپين غره دنګې څوکې د خپل لوړ خيال په پردو کښې واړوي نو دا ورته د طور غر ښکاره شي د حقيقتونو او حقايقو د تجلا طور – هغه طور چې د موسیٰ د راتلو لار څاري.
د دغه آسمان څکو څوکو ځلا دده په نظر کښې هماغسې ځلکونه وکړي او دلته دغه طور ته د موسیٰ په ارمان د زړه د درد دا ټول ترجماني کوي.

کوه طور غوندې ځلېږي خو افسوس چې موسیٰ نشته
چـې الهـام ورځنـې واخلـي هغـه لـوی رهنمـا نـشته

په رښتيا هم که د طور دغو غرونو موسیٰ د رلودلای چې د لار ښوونې او حرکت پيغام يې خپور کړی وای او د دغه ولس د يون قافله د چا موسیٰ په مشری روانه شوي وای نو د وخت د فرعونيت ټول مظاهر به لا د وخته له منځه تللی وو.
د استاد په شعرونو کښې د يو اصلاحي انتقاد سرشار روح په څپو دی چې د اجتماعي نا کراريو او نا برابريو خلاف د احتجاج روح پاروي- د حق او عدالت په لار کښې د مبارزې احساس توپاني کوي او د وېښتابه او حرکت هنګامه توده او څپانده ساتي، داسې څپانده چې د څپو شور او زوريې په زړونو او فکرونو کښې د يوه خوځښت او انقلاب لوری په ګوتو کوي.
د استاد شاعري د وختونو او زمانو له پيغامونو او الهامونو ډکه څپانده ده ځکه خو د ده شعرونه داسې ښکاري چې همدا نن او همدا اوس اوس د خپلې ټولنې د روانو کړاوونو په ليدلو يې له دردمند زړه څخه دا چېغه را پورته شوې- لکه چې په دغه غمو نوکښې له موږ سره څنګ په څنګ روان دی له همدې ځايه ويلی شو استاد د پرون په هنداره کښې نن ښه جوت ليدلی او د سبا له پټ مخ څخه يې پرده پورته کړېده.
وګورئ څه ښه وائي:

چه بې قيـده بې جلبه زوردهرچالاس تـه ورشي	عقل ئې کـوچ وکړي لـه سره رحم ئې زړه نـه رابهرشي
مجاهـــددآزادی چـــه اقتدارتـــه ورســـيږي	بياهماغـه سـړی ګـوره ازادی تـه لـوی خطرشي
دقـدرت هـضمول ګـران دی دادهرسـړی کارنـه دی	خيال يې بل فکرئې بل شي چه ئې لاس پـه نوروبرشي
تحمـــل دانتقادخوضـــعيفان نـــشي کـــولی	ډيرقـوي سړی پـه کـاردی چه داپېتی وريـه سرشي

....
چـې اصـلي څېـره د چـا ښـئي هـر چـا تـه
اقتـــدار دی اقتـــدار دی اقتـــدار

د شوری تر عنوان لاندې شعر يې د نن له وضعې سره څومره جوخت اړخ لګوي او د مشورتي او موجوده شوراګانو او دې ته ورته حالاتو او جرګو پيشکوېي کوي دلته سړي ته په ډاګه کيږي چې استاد د پرون په آئينه کښې نن څومره روښانه ليدلی:

نه پوهېږم چېرته به داسې شوری وي　　چه درېږي واک اختيارئې دملا وي

کله اورکله اوبه وي کله هيڅ نه　　ګاه دوسپنونينې ګاهې حلواوي

څه چه نن کاندي تصويب سبائې ردکړي　　په هرآن کښې په غضب هرآن پخلاوي

تصميم نيسي ماتولوته هرګوره　　ماتول دخپل تصويب بې مشغولاوي

يووخت سپينه رڼاورځ توره شپه کاندي　　بله ورځ ورته تورتم سپينه رڼا وي

د استاد فن د افکارو او تخيل په پرورښت کښې د يوه پوهنتون هومره کار کولی شي د ده فن له نويو نويو نکاتو ډك دی او د ژوند له ډېرو عميقو اسرارو څخه يې خبرې کړي، سړی دا ګڼي چې دوی به حتماً د ليکنې پر وخت ډېر نازك او واړه دقايق ليدلی وي د دوی په فن کښې جمال- برهان- انتقاد- احساس او درد په زړونو او فکرونو بې تاجه پادشاهي کوي او د ټولنيز سمون په لور د يوه اصيل حرکت او دعوت مخه پرانستی ساتي:

راځئ! چې حق دانسان اداکړو　　نه يې غلام کړونه يې آغاکړو

نه يې ګداکړوبل ته محتاج　　نه يې راجاکړوچې اخلي باج

نه يې ظالم کړوونه مظلوم　　نه ډيربې قيده نه ډيرمحکوم

د استاد فن د مطالعې په وخت سړی دا ګڼي چې دده دزړه ټول دردونه ارمانونه او غوښتنې په همدغو کرښو کښې راغبرګې شوې داسې چې د ولس او خلکو د زړه غږ او د ژوند نغد تصويرونه ټول په همدغو جملو او کلماتو کښې ورته مخ لوڅوي ځکه خو د استاد فن پخپله د يوه نهضت او غورځنګ هنګامه توده ساتي او د انقلاب ډيوه روښانه:

پس له ډيره دلسردی نه تقاضا ده پيدا شوی　　سرو لمبو ته د لويدلود بتانو ماتولو

د استاد فن د دعوت او مبارزې په لار کښې:

که د فکر ښکارولو يا د حق ويلو ځای وي
د چا سترګو رډولو نه دارنګېږم

....

د ځان ساتلو پوهه عامه ده هر چا سره ده
هم له انسان هم ځناورو د صحرا سره ده
د حق ويلو او د ځان قربانولو پوهه
له اولوالعزمو لويو خلکو د دنيا سره ده

....

د پلار نیکه په قدم مه ځه حقیقت پسې ځه
هغه دود پرېږده چې حکمونه د قرآن ماتوي
....
باید شعر شعور خلاص کړو له قیدونو
ترقي لور ته رهبر شي د فکرونو
د اوهامو خرافاتو بتان مات کړئ
وي منکر د زور او زر د قدرتونو

استاد د اسلام روح او د اسلامي دعوت د پراختیا او د اسلامي برم او پرتم دا ډول آموزنده یادونه کوي او د اسلامي دعوت اصلي او سیاسي راز بیانوي:

جوړه مدینه کړه له یثرب نه محمد (ص) ده داسلامی تمدن ستهه کیښودله
زړونه ئې قوي کړه په ایمان دایماندارو ځکه به یوتن لسوته ماتې ورکوله
جوړئې مسلمان نه دجهان لوی قهرمان کړ هرځای داسلام جنډه په سرورپیدله
رایې وړه باطن ته رڼایي د معرفت ننوته زړوته چه بیاهیڅ ونه وتله
لوی جهاد شروع شوچه په الله اکبربه زمکه له هیبته لکه پاڼه رېږدیدله

استاد د ماضي له یادونې حا ل ته راځي- د ماضي یاد تازه کوي څو د حا ل له ستونزو او کمزوریو څخه د خلاصون لار وښئي:

نن هغه قوت دی کله پاتې مسلمان کښې
هغه روحیه مسلمانانو و بایلله
وینو کښې اوس نه لامبي مسلم شو د اوبو مهی
نه ورکوي سر خو سرسایه یې ومنله
نه کوي جهاد نفل کوي او وظیفې کوي
مفت ثواب ته ملا مسلمانانو وتړله

دی له ظلم او ښکیلاک څخه د اسلامي امت د خلاصون یواځینی لار او د بر لاسی او سر لوړی راز جهاد ګڼي ځکه خو ځای په ځای د جهاد او د هغه د روح او مفهوم یادونه کوي او په دغه لار کښې دعوت چلوي او د محمدي رغنده انقلاب او ژغورنده خوځښت اهداف او لاس ته راوړنې دا ډول تفسیروي:

راغی جهان ته محمد (ص) چې وران جهان جوړکړي
چې جوړوونکی د جهان یعنې انسان جوړ کړي
الفته ده راووړ جهان لره کامل سړیتوب
سړی سړی شو په رښتیا د محمد(ص) په عرفان

دی د جهاد په لار کښې پر ناکامي هیڅ ګروهمن نه دی او د دغه لارې هره ستونزه، هر کړاو او هره رېړه کامیابي ګڼي:

چې جهاد سیاسي نه وي مسلکي وي سیاسي مراعاتونه لا یعني وي
انحراف چې له مسلکه قبول نه کا نا کامي هم ډېره لویه کامیابي وي

څوك خپل فکر ته ملګری لټوي څوك ملګرو ته خپل فکر بدلوي
چې خاوند د عقیدې وي په رښتیا عقیده له ځانه نه قربانوي

استاد د راروانو خطرونو او د استعمار له توطئو او ګواښونو نه دا وړ هوشدار ورکوي:

د افغاني وحدت په حا ل مې زړه رپيږي مدام
بله نقشه د سیاست په دورنما ګنبې وینم
د اتفاق نارې وهي د نفاق اور بلوي
دوستی کنبې پټه دښمني زهر دوا کنبې وینم

دی د ملي وحدت د داعي او منادي په توګه هر ډول تبعیض او امتیاز ردوي او محکوموي:

یو غلجی بل درانی دی څوك تاجك دی څوك ازبك
د افغان له کور او کلی خدایه ورك کړې دا تویېر
که تبعیض او امتیاز وي هر څو غلی په پرده کنبې
نه پټیږي پرې پوهیږي که اعمیٰ وي که بصیر

****

بې له تقوا هیڅوك په هیچا بر تري نه لري
دي برابر عرب عجم سپین وي که تور مؤمنان

استاد د مفکر او فیلسوف په حیث ، عشق، معشوقه، آزادي، قرباني، هنر او ژوند داسې تعبیروي:

محبوبه د هنر من شکلی معنا ده معشوقه د بوالهوس پا در هوا ده
د چا سترګې ساري ستوری او سپوږمۍ د چا برخه هوسونه خر مستۍ
د الفت محبوب عرض نه دی جوهر دی په نظر کنبې یې چې شکلی دی هنر دی

لېونی یونس ځنځیر کنبې و ترلی مور په کور کنبې زولنو کنبې ؤ ساتلی
نن په مرګ له زولنو څخه آزاد شو آزادی ته خوشې نه دی رسیدلی

دی مرګ او ژوند ته په دغه ظاهري بڼه نه ګوري دی پخپل ژور نظر د مرګ او ژوند حقیقت دا ډول بیانوي:

ډیرژوندي دې شي هغه مري نه ځار چه په مرګ ئې شي ډیرخلك ناقرار
معنوي ژوندیې له خطرنه کم نه دی چه په چاانسانیت کړي افتخار

مړهغه دی چه ژوندی په مړه حساب وي   نه مري هغه چه ژوندی يې وي يادګار

ډيرژوندي مړه دي اوډيرمړي ژوندي دي   مړه وي هيرژوندي په يادوي دروزګار

هرافغان ته الفت دومره پوهه غواړي   چه د مرګ وژوندتشخيص ته ده په کار

د استاد فن له بې کفايته او مسلط چارپير چل سره د منطقي، مؤثرې او دوامداره مبارزې پيلامه ده چې د يوه مبارز ادبي غورځنګ بنه لري او له حاکمه فساد سره د مبارزې په ډګر کښې مخکښ ادبي جنبش ګڼلی شي:

وينم ګورم اورم چې نور څه کوي مور څه کوو
ستا نوکر که يمه مګر ګوره کور او کر نه يم

شخصي تظام چا ته ډير څه ورکوي   چا ته خپل حق هم پوره نه ورکوي
کله دچا مخ ښکلوي په مينه   کله بيا ګوره څوك په خوله ورکوي

مچ که پاس د چا په سر ځای ولري
که په لوی دسترخوان خوري شکر تری
که د ګل په پاڼه ناست وي ګلخانه کښې
بيا هم نشي پريښودی مردارخوري

او دنن په رڼا کښې د پرون له ګوګل څخه دا غږ پورته کوي:

په زيره د با با اوس ماشومان لوبې کوي   خپه يم په مشرانو چې کشران لوبې کوي
په مدحه په ستايلو په بوټونو پاکولو   دا خلك نن سبا په والا شان لوبې کوي
چې هر طرف يې بيايي په هماغه طرف درومي   په ځينو کاردارانو درباريان لوبې کوي

د وختونو او زمانو په بهير کښې خپل تلپاته او انقلابي پيغام او د وخت يو تريخ حقيقت داډول بيانوي:

خوله په څوك شي ماتولی د سر سترګې ړندولی
څوك ترلی سترګې نشي د وجدان او د ضمير
مه غوليږه عاليجاهه که په خوله درته دعا کړي
جوړه نه راځي په زړه کښې د بډای او د فقير

ځان د چا غلام کړه که په نورو باداري کوې
سرتيټول زده کړه که کارونه سرکاري کوې
هلته زوروروته په ګونډو لاس په نامه اوسه
دلته که فرعون غوندې په موړکلانکاري کوی

استاد الفت له وطن سره بې کچه مینه لري، دی ګوري چې هیواد يې له خدای ورکړیو نعمتونو او طبعي زيرمو څخه ډك دی خو وطنوال يې وږي دي، دلته دی چې دی خپل خوږ وطن مخاطبوي او وايي:

که ته زمونږ يې اومونږه ستا يو   ولې بې برخې اوبينوايو

هرڅه په لاس کښې ديوڅوتنو   دبداياانو دغلو رهزنو

مونږ په خواريوپه زحمتوکې   څوصاحبان دي مست په نشوکې

ورته غربي تل سرودونه   دوئ دي اوښکلي تل وصالونه

نورڅه نه کاندي بې عيش ونوشه   کله بيهوشه کله مدهوشه

که دي نازولي دي نازولي   هرڅه چه کاندي خودي ښاغلي

ترڅوبه مونږ خوري هغه څوتنه   چې په دردنخوري دتاوطنه

استاد د مظلوم په دفاع او د بېوزلې په پلوی کښې له هر جابر او مستکبر سره لاس او ګریوان دی دی دخپل انتقاد په توره له هر ډول ټولنيزو نا برابريو او نا خوالو سره په ډغره او مقابله بوخت دی او خپل احتجاج په دا ډول بيانوي:

خپل تور مخ نه ويني خود بين نه دی   خپل بد ليدی نشي بد بين نه دی
که حق هر څومره وي ظاهر او باهر   ورته نه ګوري ظاهر بين نه دی

****

په ورانکارو چې کارونه جوړوي   حقيقت کښې جوړ کارونه ورانوي
يا ټګي يا ډيره زياته ساده ګي ده   که بتان په بت پرستو ورانوي

وران کار به ودان ګڼې دلته که اوسيږې ته   حق ويل به زيان ګڼې دلته که اوسيږې ته
ورځې ته به شپه وايي چا که ورته شپه ويل   تور به سپين شيان ګڼې دلته که اوسيږې ته
هيڅوك ملامت ندی وران که تول کارونه شي   خپل قسمت به وران ګڼې دلته که اوسيږې ته
ټيټ خلك به پاس ګڼې ناست که په جګ ځای کښې وي   ځمکه به آسمان ګڼې دلته که اوسيږې ته

يو شان ندي نصيبونه قسمتونه   کاتبانو د ازل کړي فرقونه
چا بانکونه دي ډك کړي په ډالرو   چا پخپلو خدمتونو تاريخونه

****

د يو کار عيش او نوش هوسراني وي   د بل کار مجاهده وي قرباني وي
خطراتو نه هغه کله ويريږي   چې يې برخه د تاريخ قهرماني وي

****

ته چې هر فکر لوې زه درته دومره وایم　که یې وزرونه وکړل پوه شه مېړیان ورکوي
یوپه بل پسې لا څه چې یواوبل سره هم نه ځي　پداسې حا ل کښې زړونه خپل اطمینان ورکوي
ډېرو خپل پل غلط کړ او په غلطه لاړل　ملامت ندي خلك كه رهبران ورکوي
چې نا مطلوب شي وزیر نو سفارت ورکوي　ګوره هیواد نه څنګه بد بد کسان ورکوي
چې غریبي ورکه کړي له کور او کلي ځینې　د غریبانانو دښمن غریبانان ورکوي

چه په ژبه یې ښتې هغه یې خوښ وي　پالیسي یې په رښتیاچه پالیسي ده
داخلي سیاست ډېردی راتیت شوی　زیربنادلوړمقام قدمبوسي ده
مینوژوب کښې چه بازارته لوڅه اوزي　مه وایه چه یارانه ئې لباسي ده
نامردان وائي مردی،کښې مزه نشته　خوندوره غوښه ګوره دخسي ده
که" الفت " ولاړیوازې په میدان دی　بېکسي ده هسې نه چه ناکسي ده

ماوې هغه دسرسړی دې په ښه نوم یادېږدي　ده وې دټول اولس دپاره بس یوسرښه دی
ما وې په یوسرباندې کله ټول کارونه کېږي　ده وې له سل سرونه یوسرښکرورښه دی
ماوې ولس به شي بې سره که سرونه نه وي　ده وې زما دسردعاکړئ دی بې سرښه دی
ماوې ولس ډېرخواروزاردی څه چاره ده په کار　ده وې جاهل دی اوجاهل تردې بترښه دی

د اجتماعي ستونزو او نا برابریو خلاف:

پدې لار کښې غوايي اوس هم په موټرو کښې تیرېږي　خو موټر ته په ختلو غويي کله سړي کېږي
په سپیتانه که هر څومره ترقي د چا نصیب شي　ځای یې بر مقام یې بر شي شخصیت یې نه لوړېږي

د یوه آسوده ژوند کښې شرم او عار وي
د بل خوار او ساده ژوند کښې افتخار وي
فضیلت او تقویٰ نه وي ډېر ثروت کښې
ډېر مالدار سړی به ډېر لږ ایماندار وي

بې تمیزه خدایړو سترګې د جهان دي　ډېر لېوان شته چې په ښه د انسان دي
حقیقت چې کاندي څوك له پښو لاندې　که مېږی هم آزار نه کړي ظالمان دي

استاد الفت سترګور او متعهد ادیب ؤ د هغه نظر ډېر لېرې ځار کوي هغه ویني چې اغیار یې د ځوان نسل د روزنې او ښوونې په پلمه د هغوی د بې لارۍ طرحې او نقشې تر لاس لاندې لري- د سر ماغزه یې مینځي او وران یې جوړوي:

په مدرسه کښې د اغیارو کله　څوك د افغان ځوی نه افغان جوړوي
پردی کلتور پردی لمسون له سړي　حلقه به ګوش د این و آن جوړوي

سر کښې څه نه پرېږدي ماغزه يې مينځي د سر وينيته يې په ښه شان جوړوي
مــود پرسـتي دومـره غالبــه شــوه اوس ځان خرڅوي خو چا ته ځان جوړوي
غلـط عــلاج نــه بــې علاجــه ښــه دی ناجوړه ښه دی کـه يې وران جوړوي

د استاد د شاعری بنسټيز اصل د ټولنې د نيمګړتياوو د سمون په لور دعوت دی د ظلم، نابرابريو، بې عدالتيو او محروميت پر ضد د خوځښت او پاڅون بلنه ده- د جهاد مفهوم او اصل د خپل شعري سفر دمه ځای ګرځولی-دا هغه وخت چې هره ليکنه او شعر يا دخيالي مينې په افسانوي لومو کښې ښکيل ؤ او يا د مدحې- ساتېری او افراطي قوميت په تاو کښې سوځېده خو استاد د ولس او امت د بقا او سر لوړی راز جهاد ګڼه.
د جهاد او غزا تلقين يې کاوه او د جهاد او مبارزې د روح د خپراوی هڅه.
استاد د ابتدا نه پخپل فن کښې د جهاد او غزا مفاهيم او اساسات په ډېر عالي انداز کښې رانغښتی او د مسلمان د عظمت او بر لاسی راز او اساسي فريضه يې ګڼله.
زما په خيا ل چې استاد د يواځنی شاعر او ليکوال دی چې په هغو کړختو شرايطو کښې يې د جهاد نوم –مفهوم- مضمون او روح ته پخپلو ليکنو کښې ځای ورکړی له جهاد څخه يې خبرې کړی د جهاد او شهادت روح يې خپور کړی د مبارزې او مقاومت درس يې ورکړی. ده توره د اسلام د عظمت او اسلامي عدالت او نظام د قيام يواځينی وسيله ګڼلې او د تورې اهل يې هم يواځې مسلمان بللی او جهاد يې د اسلامي امت د بقا او سعادت بنسټيز راز او قوت. ځکه خو د تورې عبادت افضل او تر ټولو غوره عبادت معرفي کوي:

عبادت په تـوره خدای تـه زيات لـه هر راز عبادت دی
د خپل سر ورکول وروره خدای له پاره لوی طاعت دی

کـه جنـت د چـا پـه کـار وي
تـورو لانـدې يـې مکـان دی
آب د تـورې بـل شـی نـدی
همدغـــه آب حيـــوان دی

بـــل دتـــورې اهـــل نـــشته دا وسلـــه د مـــسلمان ده
وســـيله د حـــق پـــاللو او د نـــشر د قـــرآن ده

چې په توره مري شهيد دی
هغـه نـه بـې پـردې کيـږي
چې بې تيغه وي مړ شوی په
تختـــه بانـــدې لـــوځيږي

بل ځای وايي:

توره حق او حقيقت دی   شريعت پرې رڼا کيږي
تورې شپې د ملتونو   بې له دې نه سبا کيږي
همدغه شرف يې بس دی   چې په توره غزا کيږي
د ظالم او خدای نا ترسه   ورنه خوف او حيا کيږي

ځوك چې شهيد شي د خپل دين او د وطن د پاره
د جنت حورې ورته راشي د ديدن دپاره

د خدای(ج) له لوری ورته ډېر آفرينونه راوري
بل له آسمانه د ملکو سلامونه راوري

نه محوه کيږي په هيڅ شان د ده د تورې رڼا
دده ميرانه نه هيريږي په هيڅ وخت کښې د چا

بل ځای د اسلام د حقيقي روح د تبليغ او د جهاد او مبارزې د دوام او همدارنګه د اسلام د اصيلو او ژونديو اساساتو د خپراوی او پدې اړه د مسلمانانو د اهما ل په اړه وايي:

ټول عالم خبردی چې خيرات کښې ثوابونه شته
ما ل کښې دغنيانو دمسکين، فقيرحقونه شته
ځوک چې ملايانوته ځه ورکړي ډېراجرونه شته
بې زکاته ما ل باندې داغل داورګورزونه شته
دامسئلې کړی واعظ مونږ ته شامدام دی
پټ يې چې ساتلې ځينې نوردډين احکام دی

لمونځ موصحيح نه دی خونفلونه هرساعت کوو
دين نه خبرنه يوله ريا ډک عبادت کوو
نه کووعمل په قرآن تل يې تلاوت کوو
سل رنګه ګناه خدايږوپه رنګ کښې دطاعت کوو

زښت ډېرمهارت لروپه دغسې کارونو کښې
دین راخخه ورک شوپه رسمواور واجونو کښې

حق ویل په حق تېنګ درېدل اصلی طاعت ګڼه
لاره کښې دخیرکوښښ کول لوی عبادت ګڼه

داته وظیفه دسرېتوب اوخلافت ګڼه
ظلم ورکول له ملکه دین اوعدالت ګڼه

سخت وي که اسانه چې دین وایي هغه کارکړه
ورانې کړې لارې کړه اوجوړه سمه لارکړه

دارنګه کارونه درښتیامسلماني غواړي
ګرانه وظیفه ده ډېره تېنګه دینداري غواړي

حق اوحقیقت پالل تقوی ایمانداري غواړي
هرکارکښې دخدای لحاظ دحق طرفداري غواړي

ځورکعته نفل کول شیخه ! دومره ګران نه دی
خدای خوشحالول جنت ګټل دومره آسان نه دی

د کربلا الهام تر عنوان لاندې پخپل الهامي شعر کښې چې د اسلامي امت له پاره یو تلپاته او ژوندنی پیغام دی د کربلا په حقیقت د یوه درس او عبرت په بڼه کښې د کربلا عظمت له یادولو سره د جهاد او خوځښت د داعي په توګه د دغه حادثې روح او د ژوند حقیقت دا ډول تفسیروي:

خاوندان د ارادوتل په جرئت مومي نجات
له خطرسره جنګونه حقیقت دی دحیات

نمرودان سوزوي اورکښې که دعصرابراهیم
حق پالونکوته نه ښائی چه باطل ته شي تسلیم

که یزیدپه کربلا کښې ظلم کړي له حده تېر
شهامت به دحسین څوک ترقیامته نکړي هېر

یزید نوم داستبداددی دسمبول په حیث جهان ته
حسین ډېراعلی مثال دی دایمان اهل ایمان ته

ظالمان په ایماندارونشي کړی حکمراني
دظالم ظلم ته غاړه کله ږدي مسلماني

غرقیدونکی دی غرقیږي که فرعون دی که قارون
چه پیداشي په ولس کښې یوموسی اوبل هارون

دنمرودامرته غاړه نه ده ایښې ابراهیم
دفرعون قدرت ته کله تابع شویدی کلیم

اسلام نه منې هیڅکله دیزید متابعت
حسین سرشې ورکولی نه لاسونه دبیعت

محمد اومومنانوکول ځکه جهادونه
چه دخدای په لاره سم کړي دابې لارې قدرتونه

داسلام روح دی جهاد ناروا سره عناد
حمایت دمظلومانو ورکول دهرفساد

هغه کله مسلمان دی چه خرکیږي ددجال
وظیفه دمسلمان ده له دجال سره جدال

چاچه یوقدرت منلی په جهان کښې دالله
اصلي کارېې دی جهان کښې جهاد فی سبیل الله

مومن کله شي منلی یومطلق آمریت
اولوالامرداسلام دی مقیدپه شریعت

مکلف په مشوره دی اولوالامرداسلام
بی نیازه مشورې نه کله وخیرالانام

په هغوتل مسلط وي ظلم جبرقهرزجر
چه په ظلم کوي صبراوله خدایه غواړي اجر

حقیقي مسلمان نه دی دا ایمان څه ایمان نه دی
چه حسین غوندې یزیدته ټینګ ولاړ په میدان نه دی

اسلام نردی اونرتوب دی شهامت زړورتوب دی
نه ژړانه انګولاده نه دظلم مرئیتوب دی

په یوازې ژړاباندی حسین کله خوشحالیږي
پیروی دحسین وکړه که حسین دې دِ پرخوښیږي

یزیدان څومره دِ پرشوي یوحسین نشته جهان کښې
دجهاد درس چاوانخیست مهجورپاتې شوقرآن کښې

ومنل مسلمانانو داسلام اسان امرونه
سرسایه ورکوي خدایه! نه دحق لار کښې سرونه

نوافل ئې دي ټینګ کړي واجبات ئې دي هېرکړي
نوریې هرڅه دي ترک کړي او رادونه یې دِ پرکړي

داسې څواره زاره نه وه حقیقي مسلماني
څه شوه چېرته لاړه هغه دایمان قهرماني

مسلمانه! با ایمانه داغریب دین معتبرکړه
په دین سرورکړه او دین بیا دپخواپه شان سرورکړه

انتقام دحسین واخله دخپل عصرله یزیده
ورک دزمکې خدایان کړه الهام واخله له توحیده

حسین توئې کړلې وینې ته پرې اوښکې تویوې
ځای دوینو اوښکوونیو څه یې وکړه څه کوې؟

راشه ! بس کړه ژړاګانې ظالمان وژړوه
حسین ظلم قبول نکړترې مظلوم مه جوړه وه

دهغه سر، سرلوړې ده ددنیا چت نه اوچته
چه په مرګ ئی ځان خلاص کړی دذلیل ژوندله ذلته

په حسين باندی مه ژاړه په هغه مظلوم وژاړه   چه ظالم ته تيتوي سر مظالموته ږدي غاړه

نن اسلام خدايږو شرمېږي په عمل دمسلمان   په تش نوم باندې مومنه! داسې کله وايمان

سياست اسلامي نه وي که اسلام وي سياسي   سياست ددين خدمت کښې سياست دی اسلامي

داسلام ډيوه چه مړه شي دزيارت ډيوه بليږي   دبی روحه اسلام قدر ځکه ورځ په ورځ زياتېږي

استاد الفت له يوې روحاني او ستانه کورنۍ سره تعلق درلود خو دی د مبارز روحانيت قايل ؤ نه د داسې روحانيت چې له مبارزې او سياست څخه لېرې او د روحانيت پرده يې د خلکو د استثمار او رهبانيت له پاره پر مخ راکښلې وي هغه د رحمان بابا خبره:

دين يې دام وي د دنيا په لار کښې ايښی   پرې را اړوي وحشيان د مخلوقات

څکه خو دی په زيارت کښې د ډيوې د بلولو په ځای دغه ډيوه د يوه بېوزلې په تياره او سړه جونګړه کښې بلول غواړي او د مليونو خيرات خورو په وړاندې د وطن د لکونو بېوزلو او وږيو د کړاوجن ژوند ترخې خاطرې رامخې ته کوي.

د استاد فن د اجتماع له ښېګړو سره کلک تړلی دی- دی يوه لحظه هم له ټولنې او خلکو نشي بيليدلی-د ده فکر او سوچ ټول د خپل ولس له پاره دی ځکه خو د ده دشعر هر بيت او د ليکنې هره کرښه د پړګنو او ټولنې د شعور او مزاج نقشه کښلی شي او د تيارو په زړه کښې د ويښتابه د پيغام بله ډيوه:

فرق د حق او د باطلو لوی حکمت دی   د دماغ او زړه همدغه عبادت دی

بې له پوهې بې له عدل او بې له رحمه   په چا باندې روا کله حکومت دی

د يوه شخص نوکري خو غلامي ده   لوی عزت د خپل وطن او قام خدمت دی

چې خپل ځان کښې خادم د خادمانو   پدې راز ښه پوهيدلی نن الفت دی

استاد الفت د وخت د کرختو او کرکجنو شرايطو او د هغه په وړاندې د مبارزې د رغنده نهضت او خپل دريځ او عکس العمل دا رنګه ترجماني کوي:

نه مې دچاما ل خوړلی نه مې څوک وژلي دي

نه مې چاته ورک شه ياګم شو کله ويلي دي

نوره ګناه نلرم په دې ګناه مې مه نيسه

زړه کښې مې چې پټ ظالم ته بدغوندې کتلي دي

وخت داعتراف دی ګناه خپله درته وايمه

نه يمه منکرپه مظلومانومې ژړلي دي

داګناه دسترګوکه دزړه ده نه پوهېږمه

بدمې چې ليدلی خدايروبدمې هم ګنلي دي

نه ومه خبرپرده مې لږ غونډې چې جګه کړه

نه دي دويلوهغه څه چې مالېدلي دي

زه يې په ليدلواو ويلوګناهګارشومه

نوريي په کولواوعمل باندې ښاغلي دي

نه يمه خاين په خيانت دنوروپوه يمه

پوهه که ګناه وي خلق ټول اوس پوهېدلي دي

داچې ډېرکاره درته ولاړدي تېښت سرونه هم

ستا مخکښې چې سم نشوه سم کله چلېدلي دي

هېڅ اميدترې مکړه که څوک ځان دتاغلام ګڼي

ماغلامانه ذهنيتونه پېژندلي دي

موږ مخکښې و ويل چې استاد الفت له خپلې ټولنې څخه ندی بيل شوی هغه که رئيس هم ؤنو له خوارانو سره يې د زړه او فکر مراندې تړلې وې او د همدغه پاڼکی نمايندګی يې کوله او که په شورا کښې وکيل ؤ هم يې د مظلوم او بيوزلی د زړه غږ او د ضمير آواز غبرګاوه او د عالي طبقې او حاکمه دستګاه څخه يې خپل پريکړون او د آغا صاحب او بادار له نومونو څخه يې کرکه کوله:

زه بل څوك نه يمه اولاد د غريبانو يمه   سکنی ورور د عاجزانو او خوارانو يمه

يمه له خاورو نه پيدا خورمه له خاورو پيدا   د لاس نيالګی د کاريګرو دهقانانو يمه

ما ته آغا ما ته بادار ما ته صاحب مه وايه   ډېر ويرېدلی له نامه د صاحبانو يمه

چې ورته بل نيسي اوبه نور يې بې آپه غواړم   وينو ته تږی زه د داسې بادارانو يمه
د بل زحمت کښې چې خپل ځانته راحتونه غواړي   د سر دښمن زه د بې رحمه ظالمانو يمه

بل ځای وايي:

عاقبت به يې سيلاب د اوښکو يوسي
چې خواران او غريبان چا ژړولي
د ښايست بهار ځو ورځې وي دنيا کښې
بيا له نازه راکوزيږي نازولي
زمانه به يې د نورو خندنی کا
چې يې هر وخت په خوارانو دي خندلي
د دې دهر هر څه تلونی دی پوهيږم
ځکه ما ترينه لاسونه دي مينځلي
ځکه ما زړه بل عالم پورې تړلی
دې دنيا ته مې په بد نظر کتلی

د استاد مشاهده ډېره ژوره او د مطالعې احاطه يې د فطرت د وسعتونو په اندازه وه-دی هغه څه ګوري چې ظاهر بينې سترګې يې نشي ليدلی:

ګورم جهان کښې څوک کعبه ځينې بوتان جوړوي   غلطه پوهه له سرې ځنې شيطان جوړوي
دسرږوکاردی چې دخپل وطن کارونه جوړ کړي   جونه اوپېغلې سينګارونه ګوي ځان جوړوي
تهذيب ضروردی نظافت اوښه لباس دی په کار   فېشن که زيات شي له ځلموبازينګران جوړوي
دودانی امېدله هرچانه کېدلی نشي   له خاورو ګټوښه کورونه معماران جوړوي
چې انساني رښا پيداشي په مغزوکښې دچا   هغه کوښښ کړي په عالم کښې انسانان جوړوي

ډېرتفـــــاوت شـــــته پــــــه انـــــسان کـــښې دمعناپـــــه لحـــــاظ

واړه مـــــشغول دي ځينـــــې ځـــــان ځينـــــې جهـــــان جـــوړوي

استاد الفت د موجوده ويښوونکی خوځښت او بريمن حرکت دا ډول پيش بيني کوي او زيری ورکوي:

بلې لمبې زموږ په زړونو کښې مړې شوي دي اوس
بيـا بـه تـازه شـي مـړه اورونـه لـه سـکرونه نـه ځـي
بيـا بـه اور بـل کـړي د ظـالم او د دښـمن پـه خونـه
د انتقـام جذبـه زمـونږه لـه سـينونه نـه ځـي
کـــه پـــه برهـــان او دلايلـــو فيـــصله و نـــشوه
غوځـه او پريکـړه د چـړو تـورو لـه خولـو نـه نـه ځـي

د استاد فن پند دی-درس دی-پوهه دی-او زده کړې، تجربې، مشاهدې او تفکر مدرسه:

دنظرخاونـــــــــدان نـــــــه شـــــــي غولـــــــولی

ددنيـــــا نـــــاوې کـــــه هرڅوځـــــان ســـــينګارکا

دميړونـــــــو افتخارپـــــــه نورخـــــــه بويـــــــه

ښـــــځې فخرتـــــل دســـــرو زروپـــــه هارکـــــا

دانـــــسان نظرچـــــې لوړشـــــې ترافلاکـــــو

نظرکلـــــه پـــــه درهـــــم اوپـــــه دينارکـــــا

چـــې پـــه مـــا ل او دولـــت نـــه شـــي خـــوک بـــې لارې

آفـــــرين يـــــې پـــــه همـــــت اوکاروبارکـــــا

دنيـــــا ښـــــه ده مګرفخـــــر لـــــره نـــــه ده

چـــې مغرورپـــه مـــا ل دولـــت شـــي ځـــان بـــه خوارکـــا

ډيـــره ښـــه ده کـــه پـــه ښـــه لارکـــې صـــرفيږي

ډيـــــره بـــــده ده کـــــه جوړتربنـــــه زنارکـــــا

عاقلان يې وسيله واسطه بولي
ناپوهان يې لياقت لره معيار كا

استاد الفت د دعوت ځانګړی اسلوب او د مبارزې خاصه لار لري دی له فساد او مفسد، ظالم او ظلم، استبداد او مستبد سره د مقابلې له ډېر مؤثر او ځواكمن سنګر څخه لاس او ګريوان دی:

په ګودر پېغلو منګي خپل ډكول
يو منګی د ډكېدو وخت كښې ويل
تږي نه يو اوبه څښو خو نه پوهېږو
چې څه راز به وي د تږو اوبه څښل

په رښتيا چې څوك منګی غوندې ډكيږي — ورو تږو له احواله څه خبرېږي
په كنډوانو څوك پړه نشي اچولی — كه په لوړه د خوارانو نه پوهېږي

هو! د استاد فكر او مشاهده ژوره او نظر يې پراخ دی- دی ژوند، دنيا او ما فيها ته د زړه په سترګو ګوري او هغه څه ويني او بيانوي چې نور يې نشي ليدلی، د ده نظر لدغه مادي او ظاهري دنياګی نه اخوا ډېر ليرې د وسعتونو د كچ ميچ جاج اخلي او له دغه سفر څخه له يوې معنوي توښې سره راستنېږي:

دايمان دخاوندانو دا باوردی
چې يوپُل په سمه لار كښې دمحشردی
بدان نه شي تېريدلای تري هېڅكله
دنېكانوصالحانوپرې ګذردی
ورنه تېرشي څوك چې ځای لري جنت كښې
ورنه لويږي چې اصلي ځای يې سقردی
كه پوهيږی دغه پُل شته په دنيا كښې
خوعالم ترې غافل او بې خبردی
په صراط المستقيم باندې تلل ګران دی
دجنت په لورې تګ مشكل سفردی
تېريدل له هوسونو اسان نه دی
بوالهوس ته دغه سددسكندردی
له نفسي خواهش نه هغه تېريدای شي
چې دنفس په خواهشاتوزوروردی

پــــــــــه شـــــــــــهواتوچې قــــــــــــدم ږدي اوتېرېـــــــــــــــــرې
همدغــــــــــــه پُــــــــــــل د صـــــــــــــراط اودمحـــــــــــــــــــشردی

پــــــــــه دې لارکـــــــــــبني لـــــــــوړی تنــــــــــدی ســــــــــــرباېلل شـــــــــــته
حـــــــق دپـــــــــــــاره ســــــــرو اورونوتـــــــــــــه لوېـــــــــدل شــــــــــته

استاد د ژوند په هيڅ يو پړاو کښې د خپل اصلاحي دعوت او مبارزې لار نده يرې ايښی له بې کفايته رژيمونو او ټولنيزو نيمګړتياوو- بې عدالتيو او نابرابريو سره يې منطقي اغيزمنې او دوامداره مبارزې ته دوام ورکړی داسې چې نن هم د دوی فن د وخت په شپيلی کښې د مبارزې او خوځښت په لار کښې د يوه انقلابي پيغام او حرکت حيثيت لري.
پدې اړه د ده همدا يوه خبره وه:

کــــه مـــې ســـر شـــي د هـــاتي د پـــښو لانـــدې
کـــه لـــه پاســـه مــــې راغورځـــوی د لانــــدې

تـــور تـــه ســـپين نـــشم ويلـــی ســـپين تـــه تـــور زه
دا اميــد دې څـــوك لـــه مـــا نـــه هـــيڅ نـــه کانـــدی

لنډه دا چې استاد الفت د حالاتو په غوږ ونو کښې د زماني شعر ته د خپل وخت او خلکو په ژبه غږ کړی له همدې ځايه ده چې په يوه بڼه نه يوه بڼه د پښتو د موجوده ادب په هره څانګه د استاد دفن اغيز پروت دی او کومې لارې چې دوی په نښه کړی په هغو باندې د پښتو ادب د پر مختګ د کاروان سفر په ډير برياليتوب سره روان دی.
په پای کښې د حسن اختتام په عنوان د استاد د وصيت تر عنوان لاندې شعر سره خپلې خبرې رانغاړم:

غوارمه چه مرګ مې وي په شان ديوفقير	نـه دې پکښــې ويـروي نـه دخلکـو ډيربهيـر
نه دې راډيو کښې وي زما دمرګ اعلان	نـه دې وي زماپـه قبرخـان وبـيګ اوميـر
خاورتــه دې وسـپاري ماهغــه دهقانـان	هغــه چــه کــري تخـم او وړي خيرکثيـر
نورڅه نه ورم عجزاونيازبه ورمه خدای ته	رحـم اوکـرم تـه بـه ئـې ورم عذروتقـصير
لاس کښې که څه نه و، چه نهروړي ماړه کړمه	زړه کښې خوڅه و، چه ئې په دوئ کړمه زهير
ښه به وي که لرمې داتياره قبررڼا کاندي	کـه مـې رنـاکړی وي دچـاذهن اوضـمير
مکـرېځ درياداپـاره ماپـسې خيـرات	ځـان پـسې نـه غـوارم خيراتونـه چـشمګير

ورکـړئ غریبانوتـه کـه وي زمـا څـه مـال　　پټ غوندې له خلکوچه پکښې نه وي تشهیر

خـدای تـه ډیرنـژدې وي لـه هرچاڅخـه "الفتــه"!　　هغـه چـه دنیـا کـښې وي غریـب خـواروحقیر

د مرحوم سيد شمس الدين مجروح ليکنه

د ګل پاچا الفت يادونه

الفت (خدای(ج) دې وبخي)زما د ډېرې مودې آشنا ؤ.

زما او دده په منځ کښې اشنائي د ځلمي توب د وخته شروع شوي وه او د ده تر مړينې ئې په همغه تودښته دوام وکړ. او اوس هم زما په زړه کښې د هغه مينه او احترام هماغسې ځای لري. دا بې پروا او زړور شاعر چې اشعار يې په انتقاد او سپينه وينا ډک دی ډېر محجوب سړی ؤ. دغه شاعر او وينا کوونکی چې تر اوسه مونږ سره د شعر په ژبه ګړېږي ډېر کم ګويه او خاموش سړی ؤ، بې ضرورته خبرې يې نه کولې او هميشه به يې د بل خبرو ته غوږ ايښود ډېر ظريفه طبعه ئې لرله، ښې د مزې ټوقې ئې کولې خو د ده په ټوقو او ټقالو کښې هم ادبي نکات پراته وه او زيادتره ئې ادبي تنز ؤ. (هغه عاميانه او سپکې ټوقې مسخرې نه وې). د ده تحصيل په ديني علومو کښې په فقه کښې وه او په صرف او نحو او منطق کښې ئې هم تحصيل کړی ؤ. په ځوانۍ کښې ئې شعرنه وايه او د ادب خوا ته يې توجه نه وه مګر د تحصيل څخه وروسته ورته نا څاپه د شاعرۍ جذبه پيدا شوه او دا قريحه يې راژوندۍ شوه او داسې راژوندۍ شوه چې د سيلاب غوندې روانه شوه.

ده چې به کوم شعر وليکه د چاپ د مخه به يې ما ته ولوستلو او زما نظر به يې پکښې غوښته او ما به غير د تحسين او آفرين نه بل نظر نه لرلو.

د ده شعر په پنځو برخو (حد اقل) ويشلای شو:

(۱) زياته برخه يې سياسي او اجتماعي انتقادونه دي چې په محيط کښې د اجتماع د وېرې او د قدرت د خاوندانو د ويرې چا غږ نه شو کولای ده په ډېره آزادۍ د خپل اواز جګ کړی ؤ.

(۲) دوهمه برخه يې د بې وزلو ، مسکينانو او يتيمانو سره همدردي او په شتمنو انتقاد دی چې د دوئ د حاله بې خبره دي پدې برخه کښې دومره د سوزه ډک آوازونه شته چې سړی ژړوي او د خپلې اجتماع په بې عدالتی سړی قانع کوي.

(۳) دريمه برخه يې د رياکاره زاهدانو او ملايانو غندنه ده او پر هغوئ هم په ډېره بې پروايي انتقاد کوي او په هغوئ پورې په ډيره بې باکۍ خاندي.

(۴) څلورمه برخه يې حمد، نعت او ديني او مذهبي احساسات دي چې ځای په ځای څرګنديږي او دا جذبه خو د ده په نهاد کښې دومره ښخه پرته وه چې دغه نورې برخې يې زيات غوندې کار ښکاري.

(۵) پنځمه برخه يې عشق او جما ل دی چې دا خوا که پکې لږه ده مګر ډېره خوږه ده.

د ده سترګې ډېرې تيز بينې وې او په ډېرو ورو شيانو کښې يې غټه معنی پيدا کوله. د ده سترګې ډېرې مړې وې او هيڅ طمعه او توقع يې د چا څخه نه لرله او هم د خپلې ګټې وټې په فکر کښې نه ؤ.

د ده ثبات او استقامت په اخلاقي خوا کښې او هم په ناسته او ولاړه او آشنايي کښې دومره نا قابل تغير ؤ چې د طالبعلمۍ د وخته رانيولی تر وزارته پورې هم هغه يو شان سړی ؤ.

د ده د پاره په ژوندون کښې د سلوك او رفتار معيار، او د اخلاقو مثالي (ايډيالي) معيار، او د شعر معيار دا دی چې دی يې پخپل دې شعر کښې ښکاره کوي:

د شاعر نظر

زه یې پېژنم شاعر دی بل څوک نه دی

چې دالوی جهان وړوکی ورته ښکاري

د وړیښمواو زربفتو ښایسته ټوکی

دناداان په تن زړوکی ورته ښکاري

طوفاني دریاب ګڼي دمظلوم اوښکې

ددنیا بحرډنډوکی ورته ښکاري

چې خپل نفس نشي وژلی که سل وژني

نا توانه وېرندونکی ورته ښکاري

ددنیا فاني عیشونه نعمتونه

دسپي مخکښې پروت هډوکی ورته ښکاري

او په اجتماعي انتقاداتو کښې په یوې نازولې پېغلې په داسې ادبي الفاظو انتقاد کوي، (چې د شته منۍ او مسکینۍ خوا ته هم اشاره لري)نو داسې وایي:

ورورديې خواري اومزدوري کوي له پلاره سره

تاپه مستۍ کښې اېل وشکاوه له یاره سره

موردې مېچنې ګرزوي خوردې منګي ډکوي

ته سورپېزوان غواړې دسروزروله هاره سره

ده غریبي خواره خواري کورکښې څه نه دي پاتې

مه کوه لوبې له درهم اوله دیناره سره

دلته دښخو په سرخاورې دي دنازمېرمني

تايارانه ده اچولی دنيا داره سره

د رياکارانو سره يې د جنګ جدل يو څه خبرې هم واورئ چې وايي:

رياکاره!

ستا ټول کارونه خدايرو دي برای نام غونډې
رامعلوميږي ستافکرونه راته خام غونډې

هغه کارکړې چې ساد ګان وربانډې ژرغوليږي
دقام خادم نه يې دنوروپې غلام غونډې

په ټول عالم دی سپين سباشپه شوه د ټولو سحر
په تاراځي نوی تياره اوس دماښام غونډې

دپښوغل خلقودمخه کړچې غلاونکړي
اودس يې نه ؤپه لمانځه کې شواامام غونډې

داسې مونځونه دی ډېرکړيدي دخلقومخکې
نيسې روژې خوروژه ماتی وي حرام غونډې

څادردې سپين لکه سبادی پخپل سرخورکړی
مخ دې چې ګورم راته ښکاري تورماښام غونډې

بل ځای د حقيقت د ورځې تر عنوان لاندې د قيامت تصوير و باسي چې هلته به هر څه افشاء کيږي، نو وايي:

چې پلوله مخه لرې دهرچاشي ‌ ‌ ‌ ‌ دارنګينې جامې خيرې درياشي

حقايق ټول رابهرشي له حجابه ‌ ‌ ‌ ‌ پټ کارونه راڅرګندزمااوستا شي

مقصدونه، غرضونه، عملونه ‌ ‌ ‌ ‌ بې پردې اوبې سيرته برالاشي

دهرچا زره کې چې هرڅه وي ليکلی ‌ ‌ ‌ ‌ دی پخپله دهغه نقش ګوياشي

هغه دغه ښه اوبدمخونه لوځ کړي ‌ ‌ ‌ ‌ توره شپه له مينځه لاړه شي سباشي

ډېرښايسته اوسپين مخونه به تک توروي ‌ ‌ ‌ ‌ ډېرښاغلي به په دغه ورځ سرتوروي

د ده نثر هم د شعر غونډې فصيح او ادبي دی او د يو خاص سبك خلاق ورته سړی ويلای شي د ده په شعر او نثر ډېر څه سړی ليکلای شي او ډېر تحليل کولای شي خو هغه به نورو ته پرېږدو.

د قلم د مجلې څخه

شمس الحق پیرزاده

الفت څوک ؤ؟

نحمده و نصلی علی رسوله الکریم و علی سائر الانبیاء و المرسلین

اُف د بیقدره زمانې لـه لاسـه د قدر خلـك هـدیرو کـښې پـټ شـول
چا ویل چې لعل ایرو کې نه پټېږي خو نن لعلونه په ایرو کښې پټ شول
پـرون دې مـا بانـدې خزلـی لوسـتی تـا اچولـو پـه مـا ګـرد او غبـار
نن چې پخپله شوم په خاورو کښې پټ ستا شوې زما د قبر خاورې پکار

(پیر ګوهر)

هو! د زمانې استغنا او د بې شعوره یا کم شعوره وګړو عدم احساس ډېر ځله دا کار کوي چې د وخت ډېر نامتو اشخاص معنوي هستې او علمي ذخیرې له یاده باسي د ژوندانه په حال کښې یې په قدر نه پوهېږي لا څه چې د خپلو ډېرو وړو وړو شخصي ګټو یا یې اداري او سیاسي موقفونو ته د دغسې عناصرو د موجودیت او پایښت په صورت کښې د احتمالي خطر د نشئت په بنا له منځه وړي- فرار او تبعید ته یې مجبوروي یا نور ډول ډول مزاحمتونه او ستونزې ورپېښوي ولې کله چې دغسې یو مقید موجود معنوي هستې او علمي شخصیت د حرمان په حالت یا د تبعید په عالم کښې له ژوندانه سره مخه ښه وکړي نو د سیاسي ملاحظو په غرض یې د معنوي اقدارو په پلمه څو کاله وروسته د قبر خاورې هم پکارېږي او را انتقالېږي. خو داسې اشخاص هم شته او پیدا کېږي چې یوازې او یوازې د علم او معنی جوهر د وګړو د پېژندګلوي په برخه کښې یواځینی معیار ګڼي او د ژوند او مرګ په حالت کښې یې په همدغې تله تلي او بس. څوك چې پخپله د قدر خاوند وي هغه د بل په قدر پوهېدای شي د عزت خاوند د بل عزت هم د عزت په سترګه ګوري او چې خپله ابرو لري نو د بل د ابرو قیمت هم ورسره وي د نن سبا څخه لا پخوا یعنې زما د هجرت له ابتدا سره سم ما خپل قلم د نثر یا نظم په لړ کښې د ځینو عواملو په سبب ماټ ګڼلیو خو چې کله مې د جهادي څېړنو د مرکز د رئیس او د اسلامي حکومت د ښوونې او روزنې د وزیر مجاهد او محترم دکتور غلام فاروق اعظم په امضاء هغه مکتوب ولوست چې یې زما په نوم لیکلی ؤ او غوښتنه را څخه شوی وه چې د افغانستان نامتو ادیب، لیکوال، شاعر او ممتاز علمي او سیاسي شخصیت مرحوم ګل پاچا (الفت) په هکله د قلم مجلې د فوق العاده ګڼې چې د همدغه نومیالی علمي شخصیت په ویاړ په ځانګړې توګه چاپ ته سپارله کېږي، څه ولیکم نو له یوې خوا مې د ډېرې خوښی موجب او

له بله پلوه مې د امتنان نه ډك اطمينان په برخه شو پدې يعنى چې اوس هم په معنیٰ مين خلك شته چې د معنیٰ د اهل قدر كوي او غواړي چې نومونه يې ژوندي وساتل شي نو ځكه مخكښې لدې چې په مرحوم الفت د خپل ګوډ مات قلم په ذريعه څه وليكم د خپلې خوښې څرګندونه ضروري راته ښكاره شوه او د لوى خداى(ج) څخه محترم او مجاهد ورور ډاكتر فاروق اعظم ته د لا زيات توفيق او برياليتوب غوښتنه كوم چې د افغنستان د نورو پوهانو او علمي شخصيتونو په هكله هم دغسې مفيد قدم واخلي.

الفت څوك و؟

د خداى بخښلى الفت نوم ګل پاچا دى چې د ده پلار مير سيد پاچا اصلاً د لغمان ولايت د قرغيو د ولسوالۍ د درهٔ فرنګ نومى كلى اوسېدونكى ؤ. مير سيد پاچا د هغه وخت د ايجاباتو او شرايطو سره سم د قرغيو د ولسوالۍ يوې بلې محلې ته چې د عزيز خان په كڅ يادېږي، راغى او همدلته مېشته شو ورو ورو زمانه تېرېده او د مير سيد پاچا اړيكى د عزيز خان د كڅ له اوسېدونكو سره ټينګېدې او پخېدې تر دې چې همدلته يې عمري ژوند اختيار او خپل كور يې هم د عزيز خان په كڅ كښې ودان كړ.

په ۱۲۸۸ هـ.ش كال كښې خداى(ج) زوى وركړ چې ګل پاچا نوم يې ورباندې كښېښود شپې ورځې د خپل تعامل مطابق تېرېدې. مياشتې جوړېدې او په كلونو بدلېدې. ګل پاچا هم د انساني طبيعت په تقاضا لوېده تر څو چې د سبق د ويلو شو او خپلو همځولو سره به د هماغه وخت تدريسي رسم سره سم جومات ته تلو او تر هغه ټاكلى وخته به ئې خپل سبق وايه. كال دوه وروسته ګل پاچا له خپلو ټولو همځولو او هم سبقو څخه مخكښې شو. لنډه دا چې ګل پاچا ډېر كم وخت كښې د ډېرو غټو كتابونو ويلو ته جوړ اود وخت ممتاز استادان به د هغې خاصې ذكاٴ او مواهبه يې استعدد له بركته چې قدرت وربخښلى ؤ ده ته هر وخت په يو خاص امتياز قايل وو. ګل پاچا د صرف، نحو، فقه، اصول فقه، معانى، بديع، بيان، منطق، حكمت، رياضى، فلسفې، علم كلام، حديث، اصول حديث او تفاسيرو كتابونه د ننګرهار او لغمان له مشهورو استادانو څخه وويلى.

ماته (ليكونكى ته) د نومړى ګل پاچا (الفت) د ځينو استادانو له خولې او څه د مرحوم الفت له خپل اظهار څخه دا معلومه ده چې مرحوم الفت به په تحرير كنديا كښې چې د منطق يو كلك كتاب دى اته مخه يعنى په وخت كښې څلور پاڼې سبق ويلى او په كال كښې به يې لكه څنګه چې اوس رسمى درسي پروګرامونه دي مرحوم الفت هم خپل كتاب په نهو مياشتو تقسيماوه او په همداغه تعين شوى وخت كښې به يې آخر ته رساؤ چې د كتاب له ختمه وروسته به يې درې مياشتې د ماغي تفريح كوله او سبق به يې نه وايه. كله چې پورتنى ذكر شوى متداوله علوم پاى ته ورسېدل او د مطالعې له لارې يې په ځان د مسائلو د حل او اجرا اعتماد حاصل شو نو د نورو علماو په څير يې په امامت او تدريس ځان مشغول نكړ بلكه په رسمى دوايرو كښې يې ځانته د يوه رسمي ماموريت په لاس راوړلو تكل شروع كړ چې په ۱۳۱۴ هـ.ش كال كښې د انيس د ملي ورځپاڼې په دفتر كښې د كاتب په حيث رسمي ماموريت په لاس ورغى. لكه چې پورته ليكل شوى چې مرحوم الفت د يوه مواهبه يې خاص استعداد خاوند ؤ همدا راز د يوې خاصې ليكوالى او شعري رواني قريحې څښتن هم ؤ. نومړى چې څومره كتابونه په هر فن كښې لوستى او د لوستو له اندازې څخه په زياته پيمانه په زړه كښې پرې پوهېدلى ؤ همدا وجه وه چې ده د خپل ماموريت سره سره د خپل علمي طاقت په وسيله په ادبي، اجتماعي، سياسي او انتقادي مقالو، مضامينو او اشعارو سربېره علمي تاليفات او تصنيفات هم د كتابونو او رسالو په شكل وليكل چې ځينو تاليفاتو يې مطبوعات جوائز هم ګټلى.

لدې امله چې د هغه وخت قيودو مطبوعاتي فضا يوه اندازه له اختناق سره مخامخه کړې وه د مرحوم الفت ټول آثار نشو چاپېدای. کله نا کله به چې زمينه څه ناڅه برابره شوه نو يو نيم اثر به يې چاپ شو چې چاپ شوی کتابونه او رسالې يې په لاندې ډول دي:

د پسرلی نغمه، بله ډيوه، لغوي څېړنه، پښتو سندرې، عالی افکار، ليك پوهه، ادبي بحثونه، پنځم جلد کلی په دوو جلدو کښې، د آزادۍ پيغام، غوره اشعار، غوره نثرونه، منطق، لوړ خيالونه ژور فکرونه، اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعې په جوړولو کښې، د الفت خبرې، اجتماعي نظريات، د زړه وينا، املا و انشأ.

نا چاپ شوی کتابونه يې:

نوی څرك، ښه لمسون، نوی سبك نوی ادب، څه ګورم او څه اورم.

ترجمې يې:

د ټولنې علم، د موفقيت ليار.

مرحوم الفت به هر وخت غلی او چپ ښکارېده او هر وخت به که سړی ښه ورته ځير شو نو د پوره سنجيدګی نخښې نښانې به يې پکښې ليدلی او چې څوك به لږ څه هم د فکر خاوند ؤ نو په مرحوم الفت کښې به يې زياتره وختونه ډېر غټ فکري مد او جذر محسوساوه چې پخپله مرحوم الفت هم د څه لرم تر عنوان لاندې شعر کښې دا مطلب داسې څرګندوي:

نــه وايــم دا چــې نــوی نــوی لباســونه لــرم
زړه خــولی مــې ده پــه ســر نــوی فکرونــه لــرم
د احــساساتو او شــعور پــه غونــډی ناســت يمــه زه
پــه عــالمونو پوهــه ويــشم خيراتونــه لــرم
ځــان ســره پټــې مرکــې پټــې جرګــې دي زمــا
پــه پټــه خولــه خلکــو ســره زه مجلــسونه لــرم
هــر چاتــه چــوپ او غلــی شــانته معلومېږمــه زه
څوك نه پوهېږی چې په سر کښې څه شورونه لرم
را ســره شــته دی ســوداګانې د عــالم غمونــه
يــوازې نــه يــم پــټ پــه زړه کــښې جهانونــه لــرم

د خدای بخښلی الفت اشعار دی او که نثرونه تر هر نوم او عنوان لاندې چې وي حتماً به یوه نتیجه لري چې د تحلیل په پای کښې ثابتیږي چې پدغه شعر یا مضمون کښې د مراد ټکی د جامعې اصلاح او یا ذهني تنویر وي.

مرحوم الفت د شعر او شاعری په ډګر کښې د فصاحت او بلاغت په لحاظ له هر چا بریالی او اشعار یې د فصاحت او بلاغت مخکې ترازو په تول پوره درنښت او وزن لري د نوموړی په مضامینو کښې له حشیوی او تطویل نه پوره ځان ژغورنه شوی او اشعار یې له لفظي او معنوي تعقیدونو څخه خلاص دی چې عوام او خواص یې بې تکلیفه په مطلب ډېر ښه پوهېدای شي او هر څوك د خپل ذوق او استعداد په اندازه خوند ځینې اخلي.

مرحوم الفت هغه عالم، ادیب او شاعر ؤ چې خپله جامعه یې ډېر ښه عکاسي کړېده او د تل لپاره یې د ظلم په مقابل کښې قلمي مبارزه جاري ساتلی او هېڅ وخت د ظالم له ظلمه او استبداده ندی ویرېدلی مثلاً مرحوم الفت د بې عدالتیو او حق تلفیو د مخنیوی په منظور له یوې خواتېرې کوونکی عناصر داسې پوهوي:

آه او فریـاد د چـا لـه لاسـه دغـه خلـك كـوي

چېرې بې رحمه خدای نا ترسه ظالمان که نه وي

دا میدانونـه ولـې سـره دي پـه سـرو وینـو بانـدې

پـه هر هېـواد کـښې شرمـښان یـا قـصابان کـه نـه وی

لکـه واړه پـه خـو پیـسو بانـدې غـولېږئ ولـې

پـه خـوی او عقـل دا لـوی خلـك ماشومان کـه نـه وی

او له بله پلوه د جامعې بې تفاوته یا بې التفاته طبقې ته داسې تشجیعي او تنبیهي اخبار کوي:

حـق او باطـل نـه معلـومېږي حـق بیـان کـه نـه وي

ظـالم تـه هـیڅ نـشي ویلـی ټینـګ ایمـان کـه نـه وی

پنځـو روپـو بانـدې یـې ولـې هـره ورځ خرڅـوې

دیـن او ایمـان دې مـسلمانه ډېـر ارزان کـه نـه وی

ولې د ده په نظر د متجاوزې طبقې پوهول او د بې تفاوته عامې طبقې را وېښول او بیدارول هم کافي ندی بلکه غواړي چې د جامعې منوره مسئوله طبقه په توبیخي الفاظو پوهه او خپل اجتماعي مسئولیت ته یې داسې متوجه کړي:

ولــې لــه ظلــم او نــاروا ســره جهــاد نــه کــوي

دا پــه نفلــو بانــدې ولاړ ریاکــاران کــه نــه وی

ســتوری د دیــن بــه درتــه وایمــه مــلا صــاحبه!

دا ریــا کــار او بــې عملــه ملایــان کــه نــه وی

مرحوم الفت د یوه دېر پوه، تجربه کار او ماهر استاد په دود خپلې جامعې ته د غلط فکر تعریف په ضمني او اخباري خطاب کوي او خلك داسې پوهوي چې دلته د مترقي، ارامی او بالاخره د لیاقت معیار څه شی دی نو د غلط فکر تر عنوان لاندې داسې لیکي:

وران کــار بــه ودان ګڼــې دلتــه کــه اوســېږې تــه

حــق ویــل بــه زیــان ګڼــې دلتــه کــه اوســېږې تــه

ورځــې تــه بــه شــپه وایــې چــا کــه ورتــه شــپه ویلــې

تــور بــه ســپین شــیان ګڼــې دلتــه کــه اوســېږې تــه

هیڅــوك ملامــت نــدی وران کــه ټــول کارونــه شــي

خپــل قــسمت بــه وران ګڼــې دلتــه کــه اوسېږې تــه

ټیټ خلك به جګ ګڼې ناست که په جګ ځای کښې و

زمکــه بــه اســمان ګڼــې دلتــه کــه اوســېږې تــه

هــر چــا چــې هــر څــه کــول تــه بــه صــفتونه کــړې

هــر یــو بــه لقمــان ګڼــې دلتــه کــه اوســېږې تــه

او همغه شان د صحيح فکر تر عنوان لاندې پداسې عباراتو ليکنه کوي چې د عباراتو اقتضايې ډېره لويه قرباني ده او لوستونکی پدې پوهوي چې صحيح فکر هغه دی چې د حق طرفداري پرې تامينيږي او دغه فکر که د خپل سر په قيمت هم ساتل کېږي بايد وساتل شي، نو داسې ليکي:

کـه مـې سـر شـي دهـاتي لـه پـښو لانـدې

کـه لـه پاسـه مـې راغورځـوی د لانـدې

کـــه د زور او زورورو لـــــه هيبتـــــه

دغـه زمکـه او اسـمان شـي لانـدې بانـدې

تورتـه سـپين نـشم ويلـی سـپين تـه تـور زه

دا اميـد دې خـوك لـه مـا نـه هـيڅ نـه کانـدی

داوې د مرحوم الفت د خو اشعارو څه نمونې چې ما دلته نقل کړې او د مرحوم الفت د مبارزې او د ملت د رابيدارولو ثبوت ځينې په پوره وضاحت کېږي. د مرحوم الفت شخصيت د ده په خو نمونه يې اشعارو او يا مقالو کښې نشي خلاصه کېدای بلکه زما په نظر که چېرته د الفت پېژندنې تر عنوان لاندې د نوموړی په اثارو په تحليلي صورت او په شخصيت يې په تحقيقي شکل ډېر پوهان کار وکړي شايد ډېر غټ غټ، ضخيم ضخيم کتابونه پرې وليکل شي ولې دا چې دلته د ايجاز په توګه د هغه مرحوم د ياد بود په خاطر څه ليکل کېږي دا به يو موټی د خروار نمونه وي.

علم او تصوف يې:

مرحوم الفت لکه څنګه چې د خپل وخت يو ممتاز عالم ؤ همداراز يې له واقعي تصوف څخه هم په پوره او په زړه پورې برخه درلوده. د علميت په برخه کښې يې همدومره کافي ګڼم چې ووايم که چېرته د خدای بخښلی الفت هغه کتاب مطالعه کړی شي چې اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعې په جوړولو کښې نومولی شوی دی حتماً به هغه چا ته چې پخپله د علم خاوند وي او تحليلی ملکه لري دا ثابته شي چې مرحوم الفت په کومه پيمانه علمي شخصيت ؤ، او يا يې په معقولو کښې د منطق په نوم کتاب تر نظره تېر شي همداراز د ادبي بحثونو په نوم کتاب يې که وليده شي که څه هم د دغه کتاب نوم ادبي بحثونه دي خو د اصول فقه په ډېر ژور بحث حاوي دی چې اصوليون د مطالعې په شرط خامخا د مرحوم الفت په عملي قوت او طاقت اعتراف ته مجبوروي.

مرحوم الفت يو عامل عالم ؤ پدې معنی چې خدای بخښلی الفت د اسلام د مقدس دين په هکله څه ليکلی يا يې ليکل په تمامه معنی به يې هغه په ځان عملي کول او بې عمله مسلمان به يې د اسلام له چوکاټه قسماً د باندې ګڼه او استدلال به يې دا ؤ چې:

ادخلو فی السلم کافه. يا دا چې که تا سو قرانکريم په غورو ګورئ نو په هر ځای کښې به دا په نظر درشي:

ان الذين امنو و عملو الصالحات.

يعنى هر چېرته له ايمان سره صالح عمل جوخت راغلی.

خدای بخښلی الفت به يې عمله اسلام ته بې روحه اسلام ويلی او دا به يې اضافه کوله چې سر ببره په فرايضو هم مسلمان نور ډېر زيات مکلفيتونه لري چې که يې په ځای نکړي نو د الهی عذاب سره يې د مخامخ کېدو ويره موجوده ده چې پدې برخه کښې به يې قرآنی نصوص په ګوته کول يا چې مرحوم الفت هر مسلمان د عمل په تله تاله په يوه شعر کښې چې د پخواني او اوسنی مسلمان په هکله په مقايسه يې توګه ليکل شوی د پخوانی مسلمان په هکله داسې ليکي:

لــوی جهــاد شــروع شــو چــې پــه الله اکبــر بــه

زمکــه لـــه هيبتــه لکـــه پاڼـــه رېږديدلـــه

او د اوسنی مسلمان په برخه کښې داسې ليکي:

نـــن هغــه قـــوت دی کلــه پــاتې مـــسلمان کـــښې

هغــــه روحيــــه مـــــسلمان کلـــــه وســــاتله

نـه لامبـې اوس وينـو کـښې مـسلم شـو د اوبـو مهـي

نـــه ورکـــوي ســـرخو ســـر ســـايه يـــې ومنلـــه

هغه طاعـت نکـړي چـې پکـښې يـو څـه تـاوان وي

لمـونځ کـړي خـو ذکـات بانـدې يـې خيټـه واچوله

تش د خـولې په ذکر خدايه ستا خوښی رضا غواړي

ســتا رضــا يـــې هـــر څـــه نـــه ارزانـــه وګڼلـــه

هـــم د ظلـــم لاس ښـــکلوي هـــم د خـــدای کتـــاب

هـــم کـــښېني واعـــظ تـــه هـــم کـــه ډمـــه ګډېدلـــه

هـــم څـــښکی د زم زم اوبـــه او هـــم د مظلـــوم وينـــې

خـــان کـــوي هـــم دا او هـــم هغـــه کلـــه نـــا کلـــه

هغـــه ښـــه ســـړی هـــم نـــشته نـــن چيـــری الفتـــه

ښـه بـه يـې چـې ښـکاره کـول بـدي بـه يـې پټوله

داسـې مـسلمان نـه پـه دنيا کـښې څـه جـوړيږي نـه

دا مـــسلماني پـــه آخـــرت کـــښې پـــه کـــاريږي نـــه

مرحوم الفت سوچه زهد او تقوی ته تصوف ويلی همدا وجه وه چې نوموړی خدای بخښلی په خپل اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعې په جوړولو نومی کتاب کښې په تصوف يو مفصل ځانګړی بحث کړی دی او په تصوف کښې يې د زهد او تقوی کشف او معرفت او وحدت الوجود په درې واړو مدرسو پوره څېړنه کړېده هغه تاثرات چې اسلامي تصوف يې متاثر کړی او د زمانې په تېرېدو په همدغه علت ځينې متصوفينو نه څه ناڅه لغزشونه او په اسلامي تصوف کښې څه تغيرات راغلی پوره رڼا اچول شوی چې د بحث په اخير کښې يې داسې نتيجه ګيري کړېده: لکه څرنګه چې د زمانې په تېرېدو په تصوف کښې دومره تغير راغلی دی همدغه راز په صوفيانو کښې هم ډېر فرق او تغير ليدل کيږي لکه څرنګه چې هغه پخوانی تصوف ننی تصوف نشو ګڼلی همدغه شان پخوانی صوفی هم ننی صوفی نشو ګڼلی ځکه چې چېرته هغه شخه او زيږه شړی چې پخوانی صوفی به په اوړو اچوله چې څټ به يې زخمی کاؤ او چېرته دا د پټ نه جوړ نرم او نفيس پټو چې د ننی صوفی او ځينو بډايانو په نصيب دی، دی کښې شك نشته چې هغه صوفي هم پرهېزګار ؤ او دا هم، فرق فقط همدومره دی چې هغه له خوندورو شيانو پرهېز کاؤ او دې له بېخونده شيانو څخه پرهېز کوي. هغه صوفي هم شپه په وينښه تېروله او دی يې هم، خو صرف دومره توپير دی چې هغه په زهد او رياضت او دی يې په عيش او عشرت. هغه صوفی هم خوارول کول او دی هم، خو فرق دومره دی چې هغه به خپل ځان خوار اؤ او دی خلك خوارويِ هغه صوفي هم بې نيازه ؤ او دی هم بې نيازه دی خو هغه د استغنا په وجه او دی د ډېرې غنا په وجه، هغه صوفي دنيا ته شاکړه او ده په شاکړه پخوانی صوفي لکه د يو جانس د سکندر سيوری په خپل سر نه قبلاؤ او دی يې ظل الله بولي او خپل سر پرې ماتوي.

دا ؤ د مرحوم الفت د تصوف په لړ کښې طرز نظر چې په يوه واقعيت بنا دی او د زمانې د اهل له هر قشر سره يې د اسلامي حدودو څخه د تجاوز صورت کښې بې خوفه تنويري هڅه او اصلاحي تنقيدي مبارزه کړی.

د مرحوم الفت شخصي احوال:

خدای بخښلی الفت سره لدې چې يو پياوړی اديب، په ځان ډاډه ليکوال بې ساری شاعر او عامل عالم ؤ، ډېر متورع، بې کبره، بې غروره او لږ ويونکی سړی ؤ. د نوموړی خدای بخښلی سره به چې څوك په مجلس کښې ناست ؤ تر آخره به يې له ضرورته زياته خبره ځينې نه اورېده او نا پېژندګلو خو به بالکل دا فکر نشو کولای چې دا به هغه علمي او ادبي ذخيره (الفت) وي.

په خوار، يتيم او بې وزلو به يې ډېر زړه سوی درلود او همېشه د بې وزلو په ليدو ډېر زورېده.

مرحوم الفت به همېشه يو صغير هلك چې كورته به يې شرعاً د ننوتلو ممانعت نه ؤ د مزدور په توګه ساته. ولې په عام عرف كښې به چې څومره اجوره مروجه وه مرحوم الفت به په كافي پيمانه له هغې مروجې اجورې ده ته زياته اجوره وركوله.

مرحوم الفت به چې له كومې ټوټې ځانته جامې جوړولې له هماغې ټوټې به يې مزدور ته هم جامې كولې دا بالكل ثابته ده چې مرحوم الفت خپل مزدور ته نه ويلى چې د لاس وينځلو اوبه جوړې كړه. كه به مزدور كوښښ وكړ چې د لاس وينځلو اوبه ورته واچوي نو هم ممانعت به يې كاوه او خپل لاس به يې پخپله وينځه. مزدور به يې كه د هر څومره غريبې كورنۍ ؤ په هغه صورت كښې چې مېلمه به نه ؤ او مرحوم الفت به ډوډۍ په كور كښې خوړله نو مزدور به يې حتماً له ځان سره يو ځاى په كاسه كښېناوه.

مرحوم الفت احتكار ته په كركه كتل همدا علت ؤ چې كله به د مرحوم الفت د غلې درمند او راشه تياره شوه او تلل كېده به نو د ده په زمكه (درمند ځاى) كښې به دومره خلك ليدل كېدل چې كتونكى به له ورايه د كومې فوق العاده پېښې د وقوع په فكر شو او د دې وجه دا وه لكه څنګه چې دى په وينا كښې د احتكار مخالف ؤ په عمل كښې يې هم كوښښ كاوه چې د خپل توان په اندازه احتكار له مينځه يوسي او يا يې څه ناڅه مخه ونيسي چې تر ډېره حده يې له خپلې دغې كړنې مثبته نتيجه هم اخستى وه پدې معنى چې د هماغې منطقې ملاكانو به چې خپل درمندونه تر كوره كړل نو بې زمكې هغو خلكو باندې به يې په همدغه وخت كښې غله نه خرڅوله كومو به چې غلې ته ضرورت درلود بلكه خپلې غلې به يې قيمتى ته ساتلى او چې كله به يې نرخ پورته شو وروسته له هغې به يې په خرڅلاو پيل كاوه چې پدغه وخت كښې به د درمندونو له وخته نرخ يو په دوه يا زيات پورته شوى ؤ نو د مرحوم الفت په درمند كښې به چې څومره بيروبار ليده كېده هغه به هماغه بې زمكې خلك ؤ كومو چې غلې ته به يې ضرورت درلود او مرحوم الفت به د خپل ضرورت په اندازه غله كورته راوړه نوره به يې د احتكار د مخنيوى په غرض هماغلته په درمنده كښې د ورځې له موجوده نرخ څخه له دوو تر پنځو روپيو په ټيټ نرخ په بې زمينه خلكو لس لس منه پدې منظور توزيع كوله چې له يوه خوا ټولو راغلو خلكو ته ورسېږي او له بله پلوه كه چېرته له لسو منو زياته غله يوه سړى ته وركړي نه چې دغه سړى يې د خرڅلاو په نيت قيمتى ته وساتي. چې دغه كار رښتيا د مرحوم الفت د استوګنځى په محله كښې د همهغه فصل د غلې په نرخ ډېر په زړه پورې اثر كاوه او هغه اړميږي وګړى به چې د غلې د قيمته كېدو په وخت كښې د اخستو توان نه درلود پدغې وسيلې تر يوه حده دمه او په حوصله شول.

لكه څنګه چې مرحوم الفت د احتكار مخالف ؤ همدغه رازيې له تظاهر نه پوره ځان ژغورنه كوله او هغه وګړى به چې د تظاهر نخښې به پكښې وى كه څه هم د عامو خلكو په نظر كښې به ډېر غټ يا پرهېزكار ښكارېد مرحوم الفت ته به ډېر حقير او ذليل معلومېده چې د دغه مطلب څرګندونه او ثبوت د مرحوم الفت د رياكاره تر عنوان لاندې شعر څخه په پوره وضاحت كېږي چې ليكي:

رياكاره

ســتا ټــول كارونــه خــدايرو دى بــراى نــام غونــدې

رامعلــــومېږي ســــتا فكرونــــه راتــــه خــــام غونــــدې

هغـه کـار کـړي چـې سـاده‌ګان ورباندې ژرغـولېږي

د قـام خـادم نـه يـې د نـورو يـې غـلام غونـدې

ځادر دې سپين لګه سبا دی په خپل سرخور کړی

مخ دی چې ګورم راته ښکاري تور ماښام غونـدې

نو همدغه سبب ؤ چې په مرحوم الفت کښې به سهواً هم چا رياکارانه او متظاهرانه عمل نه ليد، لدې کبله چې د خدای بخښلی الفت له تظاهر ځخه کرکه، او د ظلم په مقابل کښې د مجادلې په شکل په ډېر جرئت مستمره مجاهده لاپسې ښه واضحه شي د ديني تبليغ عنوان لاندې شعر يوه برخه ليکل کيږي:

ديني تبليغ

وايـو ظلـم بـد دی بيـا ظـالم سـره ملګـری يـو

ډېـري نـاروا وينـو ړانـده کاڼـه او غلـی يـو

حقـه شـاهدي پټـه سـاتو لـه حقـه لـری يـو

ويـره د خـدایﷻ نـشته زورور نـه ويرېـدلی يـو

ښکـه مـسلمان يـو قـرآن ځـه وايـې مـوږ ځـه کـوو
داسـې عملـو سـره لا بيـا وايـو چـې ښـه کـوو

لمونځ مـو صحيح نـدی خـو نفلونـه هـر ساعت کـوو

ديـن نـه خبـر نـه يـو لـه ريـا ډک عبـادت کـوو

نـه کـوو عمـل پـه قـران تـل يـې تـلاوت کـوو

سل رنګه ګناه خدايږو په رنګ کښې د طاعت کوو

زښت ډېر مهارت لرو په دغسې کارونو کښې
دين را څخه ورك شو په رسمونو رواجونو کښې

پاته دی اصول د دين خو ټينګ په مستحبويو

کلك يو په سنتو نا خبر له فرايضو يو

کله مکلف د جای نماز په ګرځولو يو

اصل کار شو پاته د ظاهر په جوړولو يو

راشئ چې د دين واړه احکام په ځان قبول کړو
هسې نه چې پاتې وي واجب سنت معمول کړو

حق ويل په حق ټينګ دربدل اصلي طاعت ګڼه

لاره کښې د خير کوښښ کول لوی عبات ګڼه

دا ته وظيفه د سرېتوب او خلافت ګڼه

ظلم ورکول له ملکه دين او عدالت ګڼه

سخت وي که اسانه چې دين وايي هغه کار کړه
ورانې کړې لارې کړه او جوړه سمه لار کړه

دا رنګه کارونه د رښتيا مسلماني غواړي

ګرانه وظيفه ده ډېره ټينګه دينداري غواړي

حق او حقيقت پالل تقوی ايمانداري غواړي

هر کار کښې د خدایج لحاظ د حق طرفداري غواړي

څو رکعاته نفل کول شېخه دومره ګران نه دی
خدای خوشحالول جنت ګټل دومره اسان نه دی

که چېرته يو وارې دغه ديني تبليغ پوره په کره کتنه وکتل شي د مرحوم الفت نظر، ارزو او منظور سړی درک کولی شي پدې ډول چې د مرحوم الفت د نظر نهايي مرکز څه ؤ او څه يې غوښتل او د غوښتنې غايي هدف يې څه ؤ.

لکه څنګه چې مخکښې ليکل شوی چې مرحوم الفت له هيڅ قوت څخه ندی ويرېدلی او خپله مبارزه يې د اسلام په اساليبو برابره جاری ساتلی او په هيڅ وخت کښې غلی او چوپ ندی پاته شوی دا هم ليکل شوی چې علمي او سياسي شخصيت ؤ په علمي اړخ څه نا څه رڼا اچول شوی او په سياسي طرف يې په ډېره لنډه توګه داسې ليکل کېږي.

مرحوم الفت يو ثابت قدمه او متانت لرونکی شخصيت ؤ. په ځان متکی او په خدای(ج) يې راسخه عقيده وه ځکه خو اجتماعي، اداري او سياسي ټولو کړو وړو په ده کښې تغير رانشو راوستی او په خپل حال پاته شو چې ده به هر څه د اسلامي ارزښتونو په هنداره کښې ليدل او که هر څومره مستقيم يا غير مستقيم فشار به پرې راغی تحمل به يې کاوو او ناروا ته به نه تسليمېده.

په ۱۳۱۴ کال کښې د انيس اخبار په دفتر کښې د کاتب په حيث مقرر شو د پاك نفسی او پوهې په وجه يې ډېر ژر او په لږ وخت کښې ترفيع ګانې وکړې او د دولت په عالي رتبه و مامورينو کښې شمېر شو منځ تر مينځه يې د شورئ ګانو غړيتوب او معينيت هم په برخه شو. دا چې قدرت او عادي حالاتو په ده کښې تغير نشو راوستای او په هيڅ وخت کښې له خدای(ج) څخه پرته بل له هيچا نه ويرېده يوه ثبوتي نمونه يې د ده روسيې ته استول ؤ.

کله چې مرحوم الفت د پښتو ټولنې رئيس شو او په څنګ کښې يې د روسيې او افغانستان د دوستۍ د انجمن رياست هم ور په غاړه کړ نو حکومت په همدغې بنا روسيې ته و استاوه په روسيه کښې د روس حکومت دی او د ده لاس لاندې هيئت په شمول د روسيې په زياتو مشهورو ښارونو هم وګرځول او د بېرته راتګ په وخت کښې يې د کتنې هغه کتاب د امضا لپاره ورته راوړ چې د اسلامي نورو ملکونو وفدونو ته به يې هم د امضا لپاره را وړ او امضاوې به يې ځېنې اخيستې. په همدغه ډول يې د معاينې کتاب مرحوم الفت ته هم مخکښې کښېښود او غوښتنه يې ځېنې وکړه چې پدغه کتاب کښې خپل مشاهدات وليکي او لکه څنګه دی چې د شوروي په ټولو ښارونو کښې مسجدونه په داسې حال کښې وليدل چې خلك ټول (مسلمانان) مسجدونو ته راتلل او لمونځونه به يې په آزادانه شکل ادا کول او چا نه منع کول. دغه مشاهده هم وليکه او بيا يې امضا کړه. مرحوم الفت په ډېر جرئت له ليکنې او امضأ څخه منع وکړه او روسي مسئولو کسانو ته يې وويل چې د اسلام مقدس دين څوك په يوازې لمانځه کښې نشي خلاصه کولای بلکه د اسلام دين نور زيات احکام لري چې ما لا هغه دلته ندی ليدلی زه چې تر څو د اسلام ټول ارکان ونه وينم چې دلته په ازاده توګه عملي کېږي تر هغې زه دا نه ليکم چې په شوروي کښې اسلامي ارکان د مسلمانانو له خوا ازادانه عملي کېږي. په دغه ترتيب مرحوم الفت نه په هغه کتاب کښې څه وليکل او نه يې امضأ وکړه نو دا معلومېږي چې مرحوم الفت سياست له اسلامه جلا نه ګاڼه او اسلامي سياست يې د اسلام جز باله لکه چې وايي:

سياست اسلامي نه وي که اسلام وي سياسي
سياست د دين خدمت کښې سياست دی اسلامي

په کوم بل شی به که چا د سياست نوم کښېښود که به يې له اسلام سره مخالفت درلود په صحيح صورت به يې عملي کولو ته نه حاضرېده.

مرحوم الفت چې په دوولسمه دوره ۱۳۴۴ هـ.ش کښې د ولسي جرګې غړیتوب درلود د دې له ختمه وروسته یې تقاعد واخیست که څه هم له تقاعد سره حکومتي یا نورو مقاماتو موافقه نه لرله او په ډېرې الحاح به یې غوښتنه ځینې کوله چې له تقاعده صرف نظر شي او په حکومت کښې بیا د خدمت برخه واخلي ولې مرحوم په هیڅ صورت حاضر نشو چې دغه غوښتنې ومني او له تقاعده صرف نظر شي په هر حال تقاعد یې واخیست او په کور کښېناست. لدې وروسته له خپل فامیل سره د بیت الله شریف په زیارت مشرف شو او چې بېرته راغی نو له پخوا نه ډېر زیات فرق پکښې لیده کېده. انزوا یې زیاته شوه او محمدی(ص) مینه یې د تفکر ځوری شو. سره لدې چې صحي وضع یې د ډاډ وړ نه وه مګر که به تکلیف ورته پیښېده په علمي مجامعو او ټولنو کښې به یې پوره برخه اخیسته خصوصاً د آنحضرت(ص) د مبارك میلاد په مناسبت به چې کومه ټولنه وه، د خپلو لیکنو مخه یې ټوله موعظو او نعتیه کلامونو ته وګرځوله چې نشر یې هم په همدغه ډول شو. مثلاً اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعې په جوړولو کښې کتاب یې هم په همدغه وخت کښې لیکلی، غیر له دغسې ټولنو به په عامو وختونو کښې په قطعي انزوا پدې وجه خوښ ؤ چې په اسلامي دین څه اسلامي لیکنه وکړي او د خپلې عقیدې او عشق مرکز ته یې (محمد(ص)) د نذرانې په توګه وړاندې کړي لکه چې د رحمت للعلمین عنوان لاندې نعت یې د نمونې په توګه لیکل کیږي:

رب العـــــالمین دې رحمـــــة للعلمـــــین ګنـــي

نلـــرې ثـــاني چـــې دې خـــاتم النبیـــین ګنـــي

ډېـــر خلـــك دی و ایـــستل تیارونـــه د رڼـــا لورتـــه

ستـلا لاس کـښې رڼـا مـسلمانان نـور الیقـین ګنـي

تـــه پـــه مومنـــانو مهربانـــه لـــه هـــر چـــا نـــه وې

ځکـــه دې روف رحـــیم ارحـــم الـــراحمین ګنـــي

ستا خلق عظیم خو په قرآن کښې خدای(ج) ستایلی دي

نـور خلـك لا څـه چـې مـشرکان دې هـم امـین ګنـي

ډېـــر دې ګرځـــولی لـــه دوزخـــه د جنـــت لـــور تـــه

ښـــایي درســـره چـــې دې شـــفیع المـــذنبین ګنـــي

تـــا مـــسلم پـــه بعـــث بعـــد المـــوت بانـــدې مـــؤمن کړلـــو

نـــه مـــري مؤمنـــان اب حیـــات د اســـلام دیـــن ګنـــي

غيـــب تـــه دي نظـــر متوجـــه د مؤمنـــانو كـــړ

ځكـه حيـواني نظـر سـطحي او ظـاهر بـين ګڼـي

دې دنيـا نـه شـه بلـه دنيـا ځانتـه مـومن لـري

هلتـه مـومن هر څـه لـري كلـه ځـان مـسكين ګڼـي

بـار د دنيـا هـر څـومره كـه سـپك وي څـه پـروا لـري

تلـه د عمـل يـې كـه درنـده وي ځـان سـنګين ګڼـي

ستا مينه مې بس ده چې له ځان سره يې خداى ته وړم

ســـتا رضـــاء الفـــت رضـــا د رب العلمـــين ګڼـــي

نه يوازې دا چې مرحوم الفت له خداى(ج) او رسول الله سره د مينې واقعي معنى پېژندلې وه بلكه له دنيا سره يې لكه چې له پخوا نه هم اړيكې ټينكې نه وې پدې شپو ورځو كښې بېخي قطع شوې وې د دنيا حب ته به يې خفي شرك ويلې او د دنيا يې مال د نه درلودو حال به يې د ژوند خوند او د خداى(ج) او محمد(ص) د رضا او خوښې يوازينى مثبته وسيله ګڼله لكه چې د پاكې مينې عنوان لاندې داسې ليكي:

د مـــومن پـــه زړه كـــښې مينـــه وي د الله اكبـــر

د قـــارون پـــه زړه كـــښې مينـــه د دنيـــا د ســـيم و زر

پـه پـاك زړه كـښې پاكـه مينـه پـه ناپـاك زړه كـښې ناپاكـه

د غوجـل پـه شـانې زړه كـښې مينـه وې د ګـاو خـر

خفي شرك دى كه څوك پوه شي د دنيا مينه په زړه كښې

يـوه مينـه سـاته زړه كـښې نـورې مينـې كـړه بهـر

د مـين نظـر هـر کلـه وي پـه خپلـې ليلـی بانـدې

د پتنـګ نظـر پـه شـمع نـه پـه شـمس نـه پـه قمـر

شـــې لـــه نـــورو بېګانـــه لېـــونی بيـــا فرزانـــه

چې پـه عـشق او محبـت کـښې شـي لـه ځانـه نـاخبر

حال يې بل شي خيال يې بل شي نظر بل شي منظور بل شي

بـل سـړی شـي بـل عـالم کـښې د يـو چـا پـه يـو نظر

د دنيـا تـورو تيـارو کـښې پټـې سـترګې ويـده پـروت وم

د راحـت بـستر مـې پرېـښود چـې مـې وليـده سـحر

لـه عالمـه کنـاره شـه کـه وصـال د محبـوب غـواړې

ګـڼـه ګوڼـه کـښې څـوك مـومې وصـالونه د دلبـر

څـو دنيـا نـکړې طلاقـه د عقبـی ليلـی مـه غـواړه
بـن پـه بنـې ورځـې کلـه د شـپې چـا ليـدلی لمـر

د مرحوم الفت يوازې همدغه ليکنه هم که سړی تحليل کړي نو د تحليل نتيجه به دا وي چې د دنيا حب نه لاس په سر شوی ؤ او صرف د يوې پاکې مينې ښتن ګرځېدلی ؤ. د تصوف په زره پورې لوړ او عالي مقام يې په نصيب ؤ ځکه تر څو يو سړی د يوه شي په ماهيت نوی پوهېدلی په هغه څه حکم نشي کولای دی چې ليکي:

د دنيـا تـورو تيـارو کـښې پټـې سـترګې ويـده پـروت وم
د راحـت بـستر مـې تـرك کـړ چـې مـې وليـده سـحر

دا پخپله د دې ثبوت دی ځکه چې په تصوف کښې لا موجود الا الله اصلي غايه ده او دې مرحلې ته تر څو څوك نه وي رسېدلی د دنيا د ژوند په تيارې نشي پوهېدی.
ګرچه مرحوم الفت بالطبع هم شهرت طلبه او ځان ښودونکی شخص نه ؤ خصوصاً په دغه لړ کښې خويې ډېره هڅه دا وه چې په ده به د تصوف په هکله بايد هېڅوك هم ونه پوهېږي همدا علت ؤ چې ظاهري لباس يې د مروجه او

معروفو صوفيانو سره ډېر فرق او مغاير نه بلکه مخالف او ضد يې ښکارېده خو سره لدې هم نه دی توانېدلی چې د خپل بدلون پېښه پټه کړي نو داسې يې ليکلي:

زه بېخـــي بــل شـــوم بــل مـــې جهـــان شـــو

بـــدل مـــې يـــون شـــو بـــدل مـــې تـــون

ظــــاهري نــــدی جــــسماني نــــدی

څــــوك ليــــدی نــــشي زمــــا بــــدلون

زه هغــــه نــــه يــــم اوس چــــې پخــــوا وم

دی زمــــا کلــــــه زمــــا پــــــرون

مــــا وليــــد بــــل چــــا ليــــدلی نــــه دی

لــــه خپلــــه ځانــــه د ځــــان بېلتــــون

الفــــت مونــــدلی فــــيض لــــه الفتــــه
ښــــه ده چــــې نــــدی د چــــا مرهــــون

په هر حال خدای بخښلی الفت د افغانستان د علمي، اجتماعي، سياسي او ادبي ممتازې طبقې په کاروان کښې يو ځانګړی حيثيت لري چې که څوك يو ځل د نومورې آثار په تحقيقي او تدقيقي سترګه وګوري او د بې تعصبه قضاوت په تله يې وتلي د مرحوم الفت د زمانې او يا څه مخکښې په افغانستان کښې يا له افغانستان نه د باندې اسلام پوهانو له ليکنو او اثارو سره يې مقايسه کړي اعتراف به وکړي چې مرحوم الفت په پورتنيو ټولو لحاظونو د ټولو مخکښ دی.
والسلام

د قلم د مجلې څخه:

قاضي محمد صديق صادق

مرحوم ګل پاچا الفت
او د هغه نظريات

الحمد لله و کفی و سلام علی عباده الذين اصطفی

اما بعد:

د جهادي څېړنو د مرکز له کتونکی ډلې او محترم مشر څخه د زړه له کومې نه اظهار د امتنان کوم چې له ما غوندې کم علم او کم تجربه او دلږو معلوماتو خاوند بې نوم او بې نشانه شخص څخه چې پل يې په ايرو کښې هم نه معلومېږي، غوښتنه شوی چې د مرحوم الفت د ژوند او جهاد، شعر او ادب او د خلقو د ذهنونو د روښانه کولو په متعلق څه نا څه رڼا واچوم. شايد دا به د دوی حسن نظر وي زما په هکله او که نه زما نظر او فکر او د هغه محترم علمی شخصيت د هغه د تفکر د سطح لوړ والی داسې مثال لري لکه چې په هغه پخوانی د تورو تېلو ډيوه باندې څوك د لمر رڼا لټوي، مګر بيا هم زه خوښ يم چې د هغې بوډۍ په څېر چې د تارو مشوره يې په لاس او د حضرت يوسف(ع) د خريدارانو په ډله کښې ولاړه وه او ځان يې د يوه خريدار په شکل معرفي کاوه.

مرحوم الفت صاحب ما ډېر کم ليدلی وو. شايد په ټول عمر کښې دوه يا درې وار، هغه هم د اتو يا لسو دقيقو په شاو خوا کښې، خو يوه ورځ داسې پېښه شوه چې زه پښتو ټولنې ته د يو څه کار لپاره لاړم دا هغه ورځ وه چې محترم الفت د رئيس مستقل قبايل په حيث مقرر شوی وو، خلك او مراجعين د تبريکی لپاره ورته ډلې ډلې تله او راتله، راتلونکي ډلې اکثره رئيسان، وزيران، جنرالان و غټ خلك وه پدغه وخت کښې زه په يوه مکتب کښې معلم وم. چې زوړ ليلامي پطلون، خيرنه پګړی او نا پالشه بوټانو هېڅکله هم دا اجازه نه راکوله چې د تبريکی مجلس کښې ګډون وکړم. ځکه هلته ډېر لوکس، شيك، پالش شوی او په صابونونو مينځل شوي، معطر موټر سواران، چې د هغو کراوفو زما د مخې سد او مانع وو.

زما پېژندنه هم د مرحوم سره لږ وه، کله به مې زړه را جګ کړ چې الفت يو ظاهر بين شخص نه دی، شال شړی او ململ د ده په نظر کښې تفاوت نه لري نو زما په ورتګ که خوشحاله نه شي نو خفه به هم نه شي او کله به بيا چرت راغی چې ته څوك او دا مقام! خو د دې ټولو مختلفو نظرياتو سره سره کله چې ازدحام کم شو. د دروازې پرده مې زړه نا زړه پورته کړه د الفت سترګې په ما ولګېدې. زما د کم جرأتی او ويريدونکی قيافې سره سره د چوکۍ نه را اوچت شو او د الفت په غېږ کښې يې ونيولم په خپل څنګ کښې يې کېنولم تر کومه وخته چې زه هلته وم ډېر غټان تله او راتله، خو ده مرحوم په هره خبره کښې زما سره مخاطبه کوله او نورو ته به يې صرف جواب قدری ويل. ما وويل چې مونږ تا د مقام او څوکی په لوړوالی نه پېژنو ته يو مفکر د ژوندانه د کړاوونو د سمولو او د حقيقت د درك او موندلو ته د رسېدلو يو مبارز يې ده وويل حقيقت زړو جامو کښې رټل کيږي. خو انسان جد و جهد کښې بايد بې عزمه نه شي او ورنه رخصت شوم.

<u>د مرحوم الفت صاحب تأليفات او ليکنې:</u>

د الفت صاحب تألیفات که په کلی صورت د غور او تعمق لاندې ونیول شي نو د ده طرز تفکر انسان ته دا ټکی ور په ګوته کوي چې د ظلم او بې عدالتۍ سره مجادله وشي، فرد او جامعه د اسلامي مفاهیمو په معیار باید متکي وي، تفوق طلبي باید د علم او اجتماعي عدالت په تله وتلل شي نه د مادي او شخصیت پرستی په بناٌ دا هغه اسلامي او سپېڅلی نظر دی چې د اسلام مقدس دین ورته په ډېره درنه سترګه کتلی او د بشریت ستر لاربشود حضرت محمد(ص) اجتماعي عدالت داسې بیان کړی:

والله لایُؤمِنُ اَحَدُکُم حتیٰ یُحِبَ لِاخیه مایُحِبُ لِنَفسه.

د ده محترم اکثره نظم او نثر د همدغه اصل او هِدایَت په رڼا کښې لیکل شوی. د الفت صاحب د فکر سطحه او د نظر لوړوالی دومره اوچت دی یوازې دا نه چې زه یې نشم تحلیل کولای بلکه ډېر د شعر او ادب د فن خاوندان هم د هغه لیکنو ته ګوته په غاښ دی چې دی مرحوم وایي:

زه یـــې پېـــژنم شـــاعر دی بـــل څـــوك نـــه دی

چـــې دا لـــوی جهـــان وړوکـــی ورتـــه ښـــکاري

طوفـــاني ســـیلاب څڼېـــې د مظلـــوم اوښـــکی

د دنیـــا بحـــر ډنـــډوکـــی ورتـــه ښـــکاري

د دنیـــــا فـــــاني عیـــــشونه نعمتونـــــه

د سـپی مـخ کـښې پـروت هـډوکی ورتـه ښکاري

چـــې ســـل وژنـــي او خپـــل نفـــس وژلـــی نـــشي

ببغیـــــرت او ویریـــــدونکی ورتـــــه ښـــــکاري

نو د دومره لوی او عالي نظر خاوند چې د ده لوړ خیالونه او ژور فکرونه په لاندې باندې ټولو باندې احاطه کړې وي او په هره جمله او هر فرد، هره کلمه یا په هر شعر باندې یې کتابونه ولیکل شي د دومره لوی متفکر او نظر خاوند د شخصیت یادونه په کومه ماته ګوډه مقاله او یا کوم مجله چې د هغه د ژوند او طرز تفکر ترجماني وکړي ډېر جرأت دی. ځکه د ده اشعار که په مقایسوي ډول د علامه اقبال لاهوري له دري اشعارو سره وتلل شي نو بالکل ورسره معادل د کلماتو په جوړښت او خوږوالی د وخت او زمان د تطابق په متعلق هېڅ ترې نه کم نه دی.

دلته د مرحوم علامه اقبال یو فرد او د مرحوم الفت صاحب یو فرد د مثال په توګه وړاندې کوم:

علامه اقبال وايي:

سال ها در کعبه و بت خانه می نالد حیات
تا ز بزم عشق یك دانای راز آید بـیرون

خو دغه مقصد مرحوم الفت د نابغة الشرق سيد جمال الدين افغاني په متعلق داسې ادا ٔ کړی:

د قدرت له کارخـانې نـه کله کله
په جهان پيدا يو بل رنګه بشر شي

زما په عقيده د مرحوم الفت پېژندنه بايد د الفت په خبرو باندې وشي چې آيا الفت څه خبرې کړي، څه يې ويلی، څنګه يې ويلی، د چا لپاره يې ويلی، د کوم نظر خاوند وو، ده څه غوښتل چې بايد اجتماع څنګه وي او افراد بايد څنګه اصلاح شي.

لنډه دا چې د الفت خبرې د الفت په خبرو کښې دي مونږه که د ده په شان کښې له ځانه څه وايو او يا ليکو دا د هغه د فکر او نظر ترجماني نه شي کولای بلکه د ده د عالي شخصيت مظهر او بيانوونکی د ده محترم هغه ليکنی دي چې ده په خپل حيات کښې خپل طرز تفکر لکه د ځلانده تورې په شکل د هر ظلم او وحشت هر ناوړه عمل په مقابل کښې استعمال کړي او د تورې د ګوزارونو په عوض يې د قلم د تورې په استعمال د هغه په مقابل کښې جهاد کړی دی. دا ځکه چې د تورې جهاد خو د يو محدود وخت پورې وي او د قلم جهاد د قيامت تر ورځې دوام کوي.

مرحوم الفت د ژوند په دوران کښې ډېر کتابونه ليکلی چې ماته يې پوره شمېر معلوم ندی خو مشهورې ليکنې يې دا دي:

غوره اشعار، غوره نثرونه، د زړه وينا، لوړ خيالونه او ژور فکرونه، د اسلام نقش، د فرد او جامعې په جوړلو کښې او د منطق يوه رساله، وروستی تاليف يې د الفت خبرې دی. د ده د تاليفاتو هر عنوان يا هر يو شعر يا يو فرد دا حق لري چې يو مستقل کتاب پرې وليکل شي تر څو د هغه معانی او مفاهيم چې د ده د جملو د ترکيب په جوړښت کښې نغښتی وي وڅېړل شي پدغه وخت کښې چې زه دا خبره کوم د هغه مرحوم يو کتاب زما په مخکښې پروت دی چې دا فرد يې په وقايه ليکل شوی دی:

آزادي کــه خيراتــي وي يــا د چـا مهربـاني وي
افتخار بـه پـرې ونـه کـا کـه همت يـې افغاني وي
قرباني چې پکښې نه وي هغه کله لـوی اختر وي
آزادی ســره ترلــی ډېــره لويــه قربــاني وي

نو د ادب پوهان پدې پوهيږي چې د دغه شعر په لنډو جملو کښې څومره ادبي مفاهيم او اسلامي ايثار او د ژبې سادګي او د معنويت په لحاظ څومره لوی مفهوم لري.

یو عربي شاعر وايي:

لَهـــا مِنهَـــا عَلَيهـــا شـــــواهد

(ده لره له همده ځنی په ده باندې شواهد موجود دی.)

زه دلته د فرد او اجتماع د جوړولو ځنې هغه نظريات چې د اسلام د مقدس دين لاربنود حضرت محمد(صلی الله عليه و سلم) د اجتماعي ژوند د سمون لپاره بيان کړی را نقلوم:

اِنَّ اَحبَ اَلنَاسِ اِلی الله يَومَ القِيَامَةِ و اَقربَ هم مِنهُ مجلساً امامُ عَادِلٌ و ان البغض الناس الی الله يوم القيامة و اشد هم عذاباً امام جايرٌ.

(امام بخاري – مسلم – ترمذی)

ده ده په نظر د اسلام د عالي قانون په چوکاټ کښې چې کومه آزادي د انسان لپاره ورکړل شوی هغه بايد تضمين او محفوظه پاتې شي يوه اسلامي ټولنه د اسلام په اساساتو بايد متکي وي په اسلام کښې مطلق العنان حکومت او مستبد نظام شرعي جواز نلري. د اسلام اولوالامر په هر نامه چې وي مکلف دی چې اجتماع د اسلام په اصولو عياره او برابره کړي له اسلامي اساساتو سره مطابق يو نظام جوړ کړي. د اسلام په مقدس قانون کښې دا حق هر چا ته ورکړه شوی چې واکمن قدرت ته د ښو او بدو توصيه او لاربنودنه وکړي د همدغه اصل په بنا کله چې لومړی خليفه سيد نا حضرت صديق اکبر(رض) خليفه وټاکل شو په لومړی خطبه کښې يې وفرمايل:

زه ستاسو نه بهتر نه يم تاسو غوندې يو شخص يم که په حقه لاره روان وم زما مرسته وکړئ او که په باطله لاره روان وم په سمه لار مې برابر کړئ. زما اطاعت تر هغې پورې کوئ چې د خدای(ج) په لاره سم وم او که کوږ شوم په تاسو سمعه او اطاعت لازم ندی.

په همدې ډول کله چې حضرت عمر فاروق(رض) خليفه وټاکل شو په خطبه کښې داسې وفرمايل:

که زه مو بې لارې وليدم په سمه لار مې برابر کړئ.

په دغه وخت کښې يو مسلمان پاڅېده او توره يې را وښکه خليفه ته يې ووې:

کله چې ته منحرف شوې په دې توره به دې سموو.

حضرت عمر(رض) ډېر خوښ او د خدای(ج) شکر يې په ځای کړ چې په مسلمانانو کښې داسې کسان شته چې خليفه په توره سمې لارې ته برابروي او نه پرېږدي چې له حق نه منحرف شي.

هو! په اسلام کښې تنقيد او د اعتراض لاره خلاصه ده هر انسان حق لري چې تنقيد وکړي او په مشر کښې هم بايد د تنقيد د اورېدو حوصله موجوده وي. د اسلام هر عمل او هر حرکت بايد د مسلمانانو لپاره د يوې صالحې اجتماع د جوړولو په خاطر يو قانون وي او اسلامي جامعه و همهغو مقرراتو په اساس مخ په وړاندې لاره شي.

د غنيمت د مالونو د وېش په وخت کښې يوه ورځ يو قسم خاص رخت چې (برديماني) ورته ويل کېده، ويشل کېده چې يو يو ځادر هر چاته ورسېده. خليفه او د ده زوی عبدالله ابن عمر(رض) ته يو يو ځادر ورسېده څرنګه چې د خليفه

مبارك قد جګ وه يو څادر يې د لباس لپاره کافي نه وه. عبدالله د ده زوی خپل څادر ورکړ چې د هغه لباس پوره شي.
خو کوم وخت چې خليفه ممبر ته وخوت او په خطابه کښې يې وفرمايل:

يا ايهاالناس اَسْمَعُواْ و اَطِيعُواْ

(واورئ او اطاعت وکړئ)

په دغه وخت کښې حضرت سلمان(رض) پاڅېده او په مقابل کښې يې داسې وويل چې:

لاَ سَمْعَ لَكَ عَلَيْنَا و لا طاعَتَهَ

(نه ستا اورو او نه ستا اطاعت کوو)

خليفه وفرمايل چې ولې؟ د څه لپاره؟

سلمان(رض) وفرمايل:

دا لباس دې له کومه کړ هغه يو څادر خو ستا نه بس کېده معلومه ده چې بې عدالتي دې کړې.

خليفه(رض) خپل زوی ته وفرمايل چې ځواب يې ورکړه.

عبدالله ابن عمر(رض) وويل چې ما خپله برخه هغه ته ورکړه چې لباس يې پوره شي.

حضرت سلمان(رض) وويل:

اوس پر مونږه سمعه او اطاعت لازم دی.

د مرحوم الفت په نظر هغه اصل چې اسلامي قانون د ظلم په مقابل کښې د مبارزې لپاره مقرر کړې بايد پوره مراعات شي تر څو ظلم په هر رنګ او بڼه په هر شان او شکل او په هره سويه چې وي بالکل محوه او نابود شي او يا لااقل د هغه د امحاٴ لپاره جد و جهد جاري وساتل شي.

هر کله چې څلورم خليفه حضرت علي(رض) د خلافت لپاره مجبوره شوه په اسلامي تربيه او اخلاقو کښې ډېر تفاوت موجود شوی وه. اسلامي اخلاق مخ په انحطاط او ځوږ روان وه ځکه چې مسلمانان د عظيمو فتوحاتو له کبله د ډېر ثروت خاوندان شوی و. ورسره ورسره عياشي، تن پروري په زړونو کښې د جاه او جلال مينه د خواهشاتو پوره کول په اخلاقو کښې پوره بدلون راوستی وه. معنوي او روحاني تعلقات يې کم شوی وه. د حضرت عمر فاروق د خلافت نه وروسته که څه هم د فتوحاتو لړی همهغسې په کامیابه توګه روانه وه خو له دغو پرمختګونو سره معنوي او اخلاقي انحطاط، اقتدار، د شخصي ګټو مينه، د حرص او هوس اثرات په خلکو پرېوتی وه، سياسي رشوتونه او د ضمير خرڅول په ډله کښې د ډلو جوړول او څو ملګرې پيدا کول خپل مرام په هغو قبلول رواج شوی وه. مګر حضرت علي(رض) خو د دغه مکتب سړی نه وه. ده مسلك له سياست نه نه قربان کاوه د اخلاقي کمزورتيا په وسيله يې سياسي کامیابی نه ګټله. هېڅا ته يې بې شرعي استحقاقه څه نه ورکول نه يې څوك تطميع کاوه کله چې د ده ورور عقيل(رض) په ډېر اميد ده ته راغی چې له بيت المال نه څه ورکړي. حضرت علي(رض) خپل زوی امام حسن ته وويل کله چې زما برخه له بيت المال نه را ووته بازار ته ولاړ شه يو جوړ جامې او يوه جوړه پڼې ورته واخله. همدا سبب دی چې حضرت عقيل(رض) له ده نه خوابدی شو. خو کله چې حضرت معاويه(رضی الله عنه) ته ورغی هغه سل زره درهمه ورکړه. چې په دغه واسطه يې ورور له ورو نه بېل کړ خو څلورم خليفه مسکلی تقویٰ چې د بيت المال پيسې د سياسي مصلحت لپاره ولګوي اجازه نه ورکوله.

حضرت علي(رض) به ويل چې زه پوهېږم چې څه شی تا سو اصلاح کوي مګر نه غواړم د ځان په فاسدولو تاسو اصلاح کړم. حضرت علي(رض) غوښتل چې د رسول الله صلی الله عليه و سلم او د دريو واړو مخکينيو خلفاوو په لاره ولاړ شي خو مسلمانان له اخلاقي انحطاط سره دومره مخامخ وه چې د مخکينيو په زمانه کښې نه وه همدغه اخلاقي انحطاط او معنوي سقوط د دې باعث شو چې په مسلمانانو کښې تفرقي او رخنې پيدا شوې اسلامي زعامت خپل عظمت بايلود، يزيديان د قدرت خاوندان او اداري دستګاه بالکل فاسده شوه.

دلته د الفت نظر دا دی چې د اسلامي ټولنې په جوړولو کښې اداري فساد ستر عامل ګڼل کېږي باید په افرادو کښې اخلاقی تهذیب او سیاسي تقویٰ د دین په اصولو پابند اوسېدل په نظر کښې ونیولای شي تفوق پسندي او ځان په نورو لوړ ګڼل، خپل نظر په خلکو تحمیلول او د نورو نظریات له خپلو شخصي ګټو نه قربانول د اسلامي غرا دین په نزد محکوم او مردود دی.

ما مخکښې ویلی چې مونږه د الفت خبرې باید د الفت په خبرو کښې ولټوو د الفت فکر، ذکر، شعور ناسته، پاسته او کړه، وړه ټول دي ته متوجه وه چې باید خپل محیط او ماحول ناوړه او غیر انساني فکر څخه څرنګه جلا او اصلاح او څرنګه وژغورل شي.

په هغه وخت کښې چې د ده د غوره اشعارو کتاب چاپ شو، هر چا د ده اشعار لوستل خو د ده دا یو فرد د هر با سواده او بې سواده په خوله تکرار کېده:

نـه یمـه خـاین پـه خیانـت د نـورو پـوه یمـه
پوهه که ګناه وي خلك ټول اوس پوهېدلی دي
نه ومه خبر پرده مې لږ غونډې چې پورته کړه
نـه دی د ویلـو هغـه څـه چـې مـا لیـدلی دي
لـوړ مقام تـه رسـي چـې بوټونـه پـاکوي د بـل
ډېـر پـه دغـه شـغل ریاسـت تـه رسـېدلی دي

ده په خپلو اشعارو کښې هر ظلم او ظالم غندلی او د هر بې وزلی په حال یې ژړا کړی ده. زه د ده دوه درې شعره چې عنوان یې دی د حق رڼا تر څېړنې لاندې نیسم. د مرحوم الفت دغه شعر چې (د حق رڼا ده) د ده د فکر ژوروالی انسان ته بالکل په ګوته کوي او دا مقصد ثابتوي چې الله(ج) فرمایلی: (الله نور السمٰوة و الارض) هغه ذات اقدس چې له وهم او مخیله قوا، عقل او تصور نه بېل او سوا دی د علم نظر هلته امکان نه لري هلته طول او عرض څرنګوالی او تکیف نشته هغه څه چې مونږه ګورو او یا یې د منطق او استدلال په شکل ثابتوو ذات اقدس له هغه څخه ډېر لوړ او عالي دی د حق تجلیات خپل انوار هغه ځای کښې ښکاره کوي چې یو ایمان یېویني او بس.

عقل پوه نه دی چې یې څنګه په څه شان ویني
د حـق رڼـا کـړي تجلـی چـې یـې ایمـان وینـي

الفت صاحب ویلی چې:

زمـــونږ منــــه، زمـــونږ رد، زمــونږ انکـــار غلـــط
څـــه اعتبـــار لـــري زمـــونږه اعتبـــار غلـــط

دلته به بده نه وي چې د مولوي جلال الدين بلخي(رح) او د مرحوم الفت د نظر نژدې والی بلکه يو والی ته يو څه اشاره وکړو. مولانا وايي:

کُـــلُ شَـــئٍی قَالَـــهُ غَيْـــرُ المُفيْـــق
اِنْ تَکَلَـــــفْ او تَـــــصلَفْ لاَ يليـــق

دی هم وايي چې هر هغه څه چې وايي غير هوښيار انسان ولو که ډېر تکلف او يا لاپې شاپې وکړي هغه د ذات اقدس سره مناسب نه دی دلته مرحوم بلخي په خپل عجز او د فهم ګونګوالی ته داسې اشاره کوي:

لا تُکَلِفنـــــی فَـــانی فِـــی الفنـــاء
کَلّـــت اِفهـــا مـــی فَـــلاَ اُحِـــصی ثنـــاء

دی وايي چې ما مه په تکليف کوئ په عشق کښې فاني يم زما فهم او ادراك ګونګ او عاجز دی او د خپل عجز د اثبات لپاره هغه قدسي حيث چې آنحضرت(ص) فرمايلی او خپل عجز يې ښکاره کړی دی، راوړی:
لاَ اُحْصِي ثناً عَلَيْكَ كمَا اَنْتَ اَثْنَيْتَ على نفسك.
او دغه مبارك حديث هم د قرآن کريم په اساس چې الله(ج) فرمايی منځ ته راغلی دی:
ان تعدوا نعمت الله لا تحصوها
مرحوم الفت په دغه متعلق داسې ويلی دي:

ستـا معرفـت تـه د بـشر عقـل رسـيږي کلـه
د انـساني فکـر لبـاس پـه تـا جـوړيږي کلـه

خو د اثبات په وخت کښې بيا داسې وايي چې:

ړانده پوهيږي چې لمر شته دی مګر لمر نه ويني
سـحر لـه خوبـه را پـاڅيږي خـو سـحر نـه وينـي

مولانا بلخي دا اثبات په دغو جملو کښې کړی دی:

آفتـــاب آمـــد دليـــل آفتـــاب
گـــر دليلـــت بايـــد از وی رومتـــاب

هو! د علت او معلول استدلال د فلاسفه ؤ استدلال ګڼل کیږي چې د هغو په صدر کښې د تفسیر کبیر مؤلف امام فخر رازی وایي:
چې یا ترجیح بلامرجح او یا توقف د شی په خپل نفس پورې راځي. دا دواړه باطل دي نو معلومه شوه چې ذات اقدس د علت او د معلول د سلسلې نه بهر، هلته چې زمان او مکان، عقل او شعور احاطه نه شي کولای او نه د فکر نظر هلته رسي چې دلته د الفت او مولانا نظریات بالکل متشابه او عین شی دی. خو مولانا په فخر رازي تنقید کوي او وایي:

فخـــــــر رازی آرد را لیتـــــــی کنــــــــد
پـــیش مرغـــان ریـــزد و تـــی تـــی کنــد

او د فخر رازي استدلال داسې محکوموي چې:

پــــای اســـــتدلالیان چـــوبین بـــــود
پـــاي چـــوبین ســـخت بـــی تمکـــین بـــود

د مولانا په نظر په دلیل اتکاء د تضعف اثر ګڼل کیږي او وایي چې:
یو اجلي د بدیهیاتو حاجت دلیل ته نه لري چې مونږه له علت نه معلول ته او یا معلول نه علت ته حرکت وکړو.
مولانا د اثبات په مقام کښې داسې وایي:

جنـبش مـا هـر دمـی خـود اشـهد اسـت
کـــو گـــواهی ذولاجـــلال ســـر مـــد اســـت

گــــردش ســـــنگ اســـــیا در اضـــــطراب
اشـــــهد آمـــدا بـــــر وجـــــود جـــــوی آب

نو د مولانا بلخي او د مرحوم الفت اظهار عجز بالکل سره مشابه او د دوی فکري یووالی سره نژدې او یو شان دی نو ځکه الفت صاحب خپل عجز داسې اظهاروي:

خدایـــه تـــا نـــشي پېژنـــدی زمـــونږ قلیـــل علـــم
دا پـــه علـــت معلـــول ولاړ زمـــونږ علیـــل علـــم

اهـــل عرفـــان پـــه تـــضرع ماعرفنـــاك وایـــي
مونږ هاغه حمد کله ویلی شو چې تا ته ښایي

همدا راز رئیس الصدیقین سید نا حضرت ابی بکر الصدیق(رض) فرمایلی چې:

العجـــــــــــــــــــــزعن درك الا دراك ادراكٌ
والبحــــــث عــــن الــــسرالذات اشـــــراكٌ

یعنی عاجزی د معرفت په میدان خپله پېژندل دی. نو د همدغه علت په اساس الفت صاحب د انسان پوهه او علم، کوڼ والی او ګونګوالی ګڼلی دی. ما په مخکښې کرښو کښې وویل چې د مرحوم هر عنوان یو کتاب او هر کتاب یې بابونه او هر باب کښې فصلونه او په هر فصل کښې شعرونه او هر یو شعر یې بیتونه چې د هر بیت په هره جمله او ترکیب کښې معانی او مقاصد پراته دی او هر مقصد یې د مرغلرو خزانې بلل کیږي. چې د ادب د شعر او شاعری لامبوزن او غواصان یې پیدا کولای شي دلته به بده نه وي چې یوې خبرې ته اشاره وکړم او هغه دا چې نه پوهېږم کوم کال او کوم وخت وه خو یو کتاب چې نوم یې وه یو شعر. دا شعر د پښتو د ادب پلار خوشحال خان خټك شعر وه. خو د پښتو د ادب ستر صوفي او فیلسوف شاعر امیر حمزه شنواری چې د خیبر د ادب څوکه یې له آسمان سره سیالي کوي له خوا لیکل شوی وه او د خوشحال دا یو شعر یې شرح کړې وه. هغه شعر دا دی:

پــه هــر څــه کــښې نـنـداره د هغــه مــخ کــړم
چــې لــه دېــرې پیــدا یــی نــه نــا پدیــد شــو

دا کتاب په ډېر حکیمانه او عالمانه منطق توګه څېړل شوی وه چې د خوشحال بابا هغه فکري لوړ نظریات چې دغه یوه شعر کښې ځای شوی وه را ښکاره کړي اوس نو مونږه د محترم الفت هغه جد و جهد، مبارزه په یوه مجله یا یو کتاب کښې څنګه ځایولای شو؟ هغه د حق او حقیقت طرفدار د سلیم فطرت ترجمان او د یوه درست شعور او د یوې سپیڅلی عاطفې څښتن، یو واقعي خطیب او د یوې اسلامي نظر یې مبلغ وه. داسې مبلغ چې تبلیغ یې پند، نصیحت، حکمت، تقویٰ، دیانت، وفا، صدق او عشق ؤ. دی د یوه واقعیت داعي او د ذهنیتونو روښانوونکی ؤ. هر څه یې چې بدلیدلی هغه یې بد هم ګڼلی او د هغې په مقابل کښې یې د (مَنْ رَایٰ مِنْکُمْ مُنکَراً فا لیغیره بیده و الا فبقلبه و الا فبلسانه) د هغه د تغیر او امحاﺀ د کوښښ جهاد پیل کړي. د ده نظم او نثر هغه موعظه حسنه وه چې حق جل جلاله فرمایي:

اُدعُ اِلی سبیل ربك بالحکمة و الموعظة الحسنة.
د ده عشق د پروډګار د مخلوق د اصلاح سره ؤ.

حافظ صاحب وایي:

هرګـز نمیـرد آنکـه دلـش زنـده شـد بـه عـشق
ثبـــت اســـت بـــر جریـــدهٔ عـــالم دوام مـــا

دی د حق ویلو یو ستر مجاهد ؤ او د ده جهاد تل جاري و. رسول کریم(ص) فرمایلی دی چې مؤمن جهاد په توره کوي او په لسان. د لسان او د قلم جهاد همېشنی جهاد وي همدا علت دی چې رسول کریم(ص) فرمایلی دی:

اَشَدُ الْجَهاد کِلمةُ الحق عند السلطان الجایر.
سخت جهاد د ظالم په مخ کښې د حق بیانول دی.

نو د دغه پورتنی حدیث شریف په اساس مرحوم الفت د وخت د قدرتونو په مقابل کښې تل دا حق جهاد کړی او د خلکو د ذهنونو د روښانه کولو په متعلق یې خپلې هڅې ندي سپمولې. دی په خپله وروستی وصیت نامه کښې داسې وایي:

لاس کښې که څه نه وه چې نهروري ماړه کړه
زره کښې خو څه وه چې یې په دوی کړمه زهیر

ښه به وي که لږ مې دا تیاره قبر رڼا کاندي
که مې رڼا کړی وي د چا ذهن او ضمیر

په هغه وخت کښې چې په افغانستان لا چا د جهاد نوم هم نه شو اخستی الفت صاحب وایي:

چا چې یو قدرت منلی په جهان کښې د الله(ج)
اصلي کار یې دی جهان کښې جهاد فی سبیل الله

اسلام نر دی او نر توب دی شهامت زړورتوب دی
نه ژړا نه انګولا ده نه د ظلم مرئیتوب دی

يزيدان ځومره ډېر شوي يو حسين نشته جهان کښي

د جهاد درس چا وا نه خست مهجور پاتې شو قرآن کښې

ومنـــل مـــسلمانانو د اســـلام آســـان امرونـــه

سر سايه ورکوي خدايه! نه د حق لار کښې سرونه

دا وه د محترم الفت صاحب د جهادي تبليغ يوه لنډه نمونه چې د قلم په توره يې د وخت له جباريت سره مبارزه کړې. خداى(ج) دې وکړي چې يو څه نا څه د ده مرحوم د نظرياتو ترجماني مو کړې وي.

و السلام مع الاحترام

د قلم مجلې څخه:

داکتر عبدالرحمن الفت

د محترم الفت صاحب په یاد

پــه نــصیب دی شــه فــردوس محتــرم پــلاره
پــه ســجدو کــښې مــې دعــا لیــل و نهــاره

لــوی شــاعر او لــوی لیکــوال ټــول درتــه وایــي
چــې ســپېڅلی دې احــساس و ګهربــاره

نــه دې خلــق را پــه تنــګ کــړی پــه وعظونــو
چــې عمــل کــښې دی عبرتونــه بــې شــماره

نــه پادشــاه او نــه پیــسو تــه یــې ټیــټ شــوی
خــو غریــب ســره تواضــع دی کړنــد لاره

نــه پــوهیږم چــې د څــو کــالو ماشــوم وم
چــې ننګرهــار کــښې قحطــي راغلــه بــې مثالــه

مؤظــف شــوی د غریبــانو و کمــك تــه
امانــت کــاره پــه بــې وزلــو مهربانــه

چــې خونــدي شــول مــستحق پــه کومکونــو
اضــافه دې خزانــې تــه وروســپاره

نه دې خپلی غریبۍ باندې نظر وه

نه اغواګرو مشورو ته غوږ په لاره

که و نورو ته نزول تا ته صعود وه

کابینې نه چې شوری ته دې کړه لاره

همېشه به حکومتو سره دې جنګ وه

چې خبر یې کړې د مظلوم امت له حاله

مرګ خو نه وه دا د لوی خدای (ج) رحمت وه

چې یې وژغورلې سانحونه بې هنجاره

ډېر دې اوښکې د اخلاص وې بهېدلی

چې دې ولید مستقبل د خیال په هنداره

د کربلا الهام(۱)[1] د جهاد شکلی تعبیر شو

وې مخلص چې خدای (ج) در وښودله لاره

راشه وژاړه په حال د دې ملت اوس

پس له یو نیم ملیون شهید د خدای په لاره

تا به ویلی چې دښمن به یې متحد کړي

غړوندې یې د تخرب ولوېده په غاړه

د نجیب قوت له اختلافه د احزابو

---

[1] د الفت صاحب په اشعارو کې لویه قصیده.

اعتمـــاد يـــې کـــه د جولايـــه اوهـــن ځالـــه[2]

نـــــه ښـــــامار نـــــدی هغـــــه زړه بـــــوږی ده

چـــې د لـــسو کـــالو او بـــد نـــه کـــړي ويجـــاړه[3]

نـه (الفـت) چـې د احوالـو يـې تعبيـر کـړي
نـه (احمـد شـاه) چـې وښـيي د وحـدت لاره

د قلم د مجلې څخه:

فضل ولي ناګار

سترګور «الفت» ته

د هــــــوډمن هنـــــر قبلــــه ورتــــه ښـــــکاريږي

چـــې د خيـــال غـــاړه کـــړه ورتـــه ښـــکاريږي

دا ورشـــو د کـــوم فـــاتح ده چـــې شهـــسوار لـــه

چـــم پـــه چـــم روه او بـــاړه ورتـــه ښـــکاريږي

د انـــــسان د تقـــــدس ســـــتر دعـــــوه دار دی

دنيـــاګی د چـــا وره ورتـــه ښـــکاريږی

د (پريـــشان اوربـــل) د خـــوب تعبيـــر يـــې وکـــړ

د ظـــالم جهـــان چپـــه ورتـــه ښـــکاريږي

د پـــامير او د ســـپين غـــره د عظمـــت خـــوکی

---

2 مثل الذين اتخذوا من دون الله اولياء كمثل العنكبوت اتخذت بيتاً و ان اوهن البيوت البيت العنكبوت لوكانو يعلمون.
3 ولا تكونو كا التي نقضت غزلها من بعده قوة انكاثاً.

د ابدال بابا شمله ورته ښکارېږي

ستر ګور فقر يې نخښه خطا نه کړه

د دنيا طالب ساده ورته ښکارېږي

دا دی اوس هم د تکبير نړيزه چيغه

د خپل تير غبر انګازه ورته ښکارېږي

وخت په فن د تنقيد کچ ايښی ناکاره

«خو»: بې «پاچا» تشه دعوه ورته ښکارېږي

د قلم فال

وربل ئې ما په خوب کښې پرېشان ليدلی دی

ستا بخت خو مې رقيبه دغه شان ليدلی دی

د ګلو هار په غاړه محبوبا شوه راحضوره

بلبله دا وطن مې ګلستان ليدلی دی

کارغان به پکښې نه وي بلبلان به پکښې وي

باغونه به سمسور وي ما باغوان ليدلی دی

دا توره شپه به خدای کاندی په مور باندې سبا

سپين مخ مې چې سبا غوندې روښان ليدلی دی

تعبیــر یــې کــړی مــا پــه ظالمــانو بــه چپــه شــي

چپــه کاکــل مــې خــوب کــښې د جانــان لیــدلی دی

مهاربــه دې پــه پــوزه شــي د ســرو زرو خاونــده

پــه ســرو شــونډو د پاســه مــې پېــزوان لیــدلی دی

زه پټــې ســترګې نــه یمــه پــه هــر څــه اوس پــوهیږم

پــه خلاصــو ســترګو بانــدې مــا جهــان لیــدلی دی

له دامه که دې خلاص کړم په قفس کښې دی ایسار کړم

صــیاده مــا خــو څــو رنګــه زنــدان لیــدلی دی

عمــل چــې وي آزاد او انتقــاد پکــښې بنــدي وي

مــا هلتــه د ظلمونــو ســخت طوفــان لیــدلی دی

که هر یو رانه وژني خیال او فکر مې مه وژنه
په دې کښې مې وطن ته لوی تاوان لیدلی دی

ارواښاد استاد الفت

نثارتربت پاک یگانه مجاهد خداپرست حقیقت بین وطنخواه
شاعربزرگواروسخن سرای بی مانندعصرما
دوست گرامی ویارجانی من گل پاچاالفت
ای زماگرانه اوروره

چگونه شعرنمایم بسوگ توانشاد
که حرف کند پیشترزمن فریاد

مرامجال نه بخشدسخن که گریم زار
که شعرزودترازمن عزاکندبنیاد

جهان شعربداغ توسوگوارشده
زخامه درغم توخون چکدبجای مداد

توشعربودی وتوذوق بودی وتوهنر
تونوربودی وتوصدق بودی وتوسداد

توگریه بودی وتوخنده بودی وتوعشق
توالفت وتومحبت توعاطفه تووداد

بگاه خشم خروشان چوسینهٔ جیحون
بگاه فخرفرازان چوقلهٔ شمشاد

قلم بمرگ تولرزدچنانکه درسرما
شکسته شاخ گلی لرزدازکشاکش باد

قسم بشعرکه: اندرقلمروخوشحال
بپایه توبدنیای شعرکمترزاد

برنج آبله پایان بینوای وطن
گریستی توچومادربماتم اولاد

باشک بیوهٔ بی خانمان بی فرزند
چه سیلهاکه زمژگان خامه ات نگشاد

بدردمرغک درخون طپیدهٔ مجروح
چه لعن هاکه نمودی بلانه صیاد

چه شامهای خجسته چه روزهای سعید
که باتوبود مراالفت مرید ومراد

شبان ماه وشبان شباب ونای شبان
فضای خلوت یاران وصحبت آزاد

حدیث دلکش تودرفضای آن محفل
مسیح واربدلهای مرده جان میداد

دگرزنرگس شهلاکه وصفت خواهد کرد؟
که بباغ نرگس مارازمانه دادبیاد

دگرکه؟شانه زند زلف نسترن بقلم
دگرکه؟ تازه کندداغ لاله رابسواد

حدیث شوق که گویدکه خفت مرغ چمن
سرود باغ که خواندبباغ شعربیداد

دگرکه بردل مجروح مانهدمرهم
دگرکه خاطرمحزون مانمایدشاد

دگرکه نکته سراید لطیف ترازآب
دگرکه شعرسراید بدیع ترازباد

دگرکه گرگ ستم رازندبمشت دهن
دگرکه پاک کندچشم باز را زعناد

تونورچشم وطن بودی ای دریغ که چرخ
جفانمودو ترازیرخاک تیره نهاد

تودربیاض وسوادزمانه محفوظی
همیشه تابودازروز وشب بیاض وسواد

ترا بحافظهٔ روزگاربسپردند
که روزگار بد و خوب ما نماید یاد

حوت ۱۳۵۶
بغداد (خلیلی)

د استاد الفت په اشعارو او نثرونو د پوهانو او مشرانو لنډ نظر:

*الفت د جما ل او شعر په دنیا کې یو سیر کړی او د کائناتوله لیدلوېږ یو موتی افکاررا ټول کړی ښایسته ښایسته ګلونه یې بوی کړی، مست شوی او په هغه پاکه مستی کې یې د زړه غړونه پورته شوی، دده ګوتو د هغه آرزوګانو ریکارد ثبت کړی دی.

د الفت په شعر کې د شاعر نصب العین چې زه ورته د مراد ټکی وایم ښه څرګندیږي او دا په پښتو شعر کې زما یو زوړ ارمان ؤ چې الفت ویوست.

استاد عبدالرحمن پژواك

****

*ښه شعر هغه دی:

۱- چې عوام او خواص پرې پوه شي او عارف او امي ترې د خپل ذوق په اندازه خوند واخلي.

۲- چې په هر ځای کې یې د قبول لپاره ځای موجود وي او د زړونو دروازې ورته بیرته وي یعنې د محل او ماحول له احاطې نه بیرون.

۳- چې د زماني له قیده آزاد وي او پیړی پیړی او د هر عصر خلك ورته قدر او قیمت ورکړي.

د مرحوم الفت په شعرونو کې دغه درې واړه ښیګړی شته.

سید شمس الدین مجروح

****

*اگر معاني، گرامی گوهر دریای دلست و حا ل شاعر دریایی باشد که این گوهر رامی پرورد، در دیار ما و در روزگار ما بلاشك این لآلی فروزنده اشعار الفت و این دریای گوهر خیز دل دردمند و حساس و سخن پرور آقای الفت است. الفت با این مجموعهٔ نغز، بزبان خوشحا ل خان و رحمان با نوای نوینی افزوده و به شمشیر شیر شاه و محمود و احمد شاه پیرایهٔ دیگری بسته است.

سخنان او چاشنی درد دارد و شور ملیت.

من او را با داشتن چنین مجموعهٔ نغز و زیبا تهنیت میگویم و بر دل دردمند و خامهٔ شیوا و طبع دریا بار او آفرین میخوانم.

استاد خلیل الله خلیلی

****

*الفت ډیر دقیق او سترګور فنان او صنعت کار دی. د الفت هنر په پښتو نظم او نثر کښې ډیر ښه څرګندیږي او ځانته یو خاص طرز لري، د الفت نثر هم شعر دی او نظم یې هم شعر دی. الفاظ او کلمات د شاعر او لیکوال مصالح دي. که الفت هغه سره اوبدي او ترتیب ورکړي د پښتو ادب یو شهکار به وي او که د بل چا په قلم ولیکل شي نو هغه به یو عام نثر یا نظم وي.

استاد عبدالحی حبیبي

****

*ښاغلی الفت شعر نه تکلف لري نه تصنع، د ده موجونه د احساساتو(لکه کابل رود)د قريحې له لوړو چينو څخه بهيږي او لکه بعضې ناظمين ارهډ ته ندی محتاج.
اظهار د فضل او معلومات خرخول قطعاً وجود نلري، دی وايي چې زه (زړه) يم نه (دماغ)لاکن د ده مغزو زموږ د معنوي مايحتاجودقيق تحليل کړی.

عبدالهادی داوي

****

*د کومو مغزو له تل څخه چې دغه قيمتي مرغلرې راوتلي دي د هغو خاوند د پښتونخوا د آسمان د يو داسې ځلانده ستورئ مثال لري چې د اشعارو رڼا يې د هر چا د مغزو او زړونو په ګوټونو اثر اچوي، موږ ډير خوشحاله يو چې دغسي غوره اثر په ډير ښايسته طباعت او قطع د ښښتنی دنيا ننداړتون ته وړاندې کوو او پدې توګه ښښتنو ته د يوه ارځښتناك اثر د چاپيدو زيری ورکوو.

پوهاند صديق الله رښتين

****

*زمانــه چــې پــر مــدار د کينــې راســي
ډيـر کلونـه دي پـه کـار چـې پـه دې ملـك کـې

د کمــا ل پـــر منـــارو ټکـــې پريباســـي
بيــا ,,الفــت‘‘ غونــدې شــيوا شــاعر پيداســي

پوهاند عبد الشکور "رشاد‘‘

....

استاد ګل پاچا الفت زموږ د هیواد ملي، ولسي، لوی شاعر، پیاوړې لیکوال او څېړونکې

اروانباد ګل پاچا الفت د پښتو ادب په ډګر کې هغه لوی شاعر، ادب پوه، دیني عالم، پیاوړې لیکوال، سیاست پوه، ټولنیز پوه، څېړونکې، تاریخ لیکونکې، او تکړه ژورنالیست و، چې د ده په آثارو کې هنري ښکلا، ادبي او فرهنګي،اجتماعي، سیاسي علمي، اخلاقي او ملي تفکراو پیغامونه نغښتي دي، چې داوسنیو او راتلونکو نسلونو لپاره د یو لوی ادبي درس او هنري مکتب حیثیت لري. زموږ هیواد وال باید د خپل ژوند په مختلفو اړخونو کې ترینه خوند او پند واخلي.

استاد ګل پاچا الفت د میر سید پاچا زوی او د سید فقیر پاچا لمسی دی چې په (۱۲۸۸)هجري شمسي کال کې دلغمان ولایت د قرغیو په ولسوالي کې د عزیز خان په کڅ کلي کې زیږیدلي دی.

استاد الفت صاحب د لوی او ځانګړي استعداد او ذکاوت خاوند شخصیت و. ده خپل علمي تحصیلات په خصوصي توګه په غیری رسمي مدرسو کې پای ته رسولي دي، او د

مروجو او متداوله علومو لکه: فقهي اصول، صرف، نحو، معاني، بديع، بيان، عروض، منطق، حکمت، رياضي، علم کلام، تفسير، حديث شريف، فلسفه او داسې نور علوم يې د لغمان او ننګرهار د ممتازو او نامتو استادانو څخه زده کړي او لوستلي دي او خپل بنسټيز مالومات يې په دې هکله تکميل کړي وو.

استاد الفت صاحب د پورتنيو علومو او شخصي مطالعاتو وروسته د خپلې پوهې او لياقت له مخې په دغو رسمي او دولتي دوايرو کې خپلې دندې ترسره کړې دي:

- په (۱۳۱۴) هجري شمسي کال کې کله چې دی (۲۶) کلن و، د انيس ملي ورځپاڼې په دفتر کې د کاتب په حيث رسمي ماموريت.
- په (۱۳۱۵)هجري شمسي کال کې د ادبي انجمن (چې بيا پښتو ټولنه شوه) د تاليف او ترجمې په څانګه کې غړی شو.
- په (۱۳۱۶)هجري شمسي کال کې کله چې پښتو ټولنه جوړه شوه د زيري جريدې د چلوونکي په توګه مقرر شو.
- په (۱۳۱۸)هجري شمسي کال کې د پښتو ټولنې دصحافت د مديريت د مرستيال په توګه مقررشو.
- په (۱۳۱۹)هجري شمسي کال کې د پښتو ټولنې د لغاتو او قواعدو دڅانګې د مدير په حيث وټاکل شو.
- په (۱۳۲۰)هجري شمسي کال کې د اصلاح ورځپاڼې مشاور، د پښتو ټولنې عمومي مبصر او د کابل مجلې د چلوونکي په توګه وټاکل شو.
- په (۱۳۲۵)هجري شمسي کال کې د ننګرهار د اتحاد مشرقي د جريدې مدير مقرر شو.
- په (۱۳۲۷)هجري شمسي کال کې د ننګرهار په ولايت کې د قبايلو د عمومي مدير په توګه وټاکل شو.
- په (۱۳۲۸)هجري شمسي کال کې د جلال آباد دخلکو له خوا د شورا د اوومې دورې لپاره د وکيل په توګه وټاکل شو، چې بيا په ملي شورا کې دوهم مرستيال مقررشو.
- په (۱۳۳۰)هجري شمسي کال کې د ولس ملي جريده يې تاسيس کړه او تر (۱۳۳۲) هجري شمسي کال تر پايه د دغې جريدې د امتياز خاوند و.
- په (۱۳۳۱)هجري شمسي کال کې د لغمان ولايت د قرغيو په ولسوالۍ کې د خلکو له خوا د ملي شورا د اتمې دورې لپاره د وکيل په توګه وټاکل شو.

- په (۱۳۳۴) هجري شمسي کال کې د جلال آباد د خلکو له خوا د لويې جرګې د وکيل په توګه مقرر شو.
- په (۱۳۳۵) هجري شمسي کال کې په لومړۍ رتبه د پښتو ټولنې مشر وټاکل شو او د پوهنې وزارت د عالي شورا غړې مقرر شو.
- په (۱۳۳۸) هجري شمسي کال کې د افغان شوروي د دوستۍ د ټولنې ريس وټاکل شو.
- په (۱۳۴۳) هجري شمسي کال کې د کابينی غړې شو او د قبايلو د مستقل رياست چارې وروسپارل شوې.
- په (۱۳۴۴) هجري شمسي کال کې د ولسي جرګې د دوولسمې دورې لپاره د جلال آباد له خلکو له خوا د وکيل په توګه وټاکل شو.
- په (۱۳۴۸) هجري شمسي کال کې د ولسي جرګې په ديارلسمه دوره کې منتخب استازې و.

استاد الفت صاحب د حقوقو او ادبياتو په پوهنځيو کې د پښتو ژبې د استاد په توګه هم دنده ترسره کړې ده.

استاد الفت صاحب ديو مخکښ، نوښتګر، نوميالي، ادبي، فرهنګي، ملي او مبارز شخصيت په توګه په خپلو آثارو کې فلسفي، علمي او منطقي استدلال، سپيڅلې هيلې او آرمانونه دزړه غږ او ملي احساسات د خپل هيواد، خلکو، ټولنې او ټولنيزو روابطو او مناسباتو په هکله په داسې لويو او خيالي افکارو ترسيم او بيان کړي دي، چې زموږ هر هيوادوال د خپلو زړونو دردونه، هيلې او آرمانونو مقاصد او اهداف په کښې موندلای شي. د الفت صاحب د آثارو ځلا او ښکلا لکه د نورو درنو ليکوالانو او شاعرانو آثار د پښتو ادب په ډګر کې د تل لپاره روښانه او نه ورکيدونکي دي.

د الفت صاحب منظوم، منثور او څيړنيز آثار دادي:

د پسرلي نغمه، عالي افکار، د آزادې پيغام، ښه لمسون، دزړه وينا، غوره اشعار، د الفت خبرې، لغوي څيړنه، عالي افکار، پښتو کلي، منطق، غوره نثرونه، ليکوالي املا او انشا، اجتماعي نظريات، پښتو سندرې، ادبي بحثونه، ملي قهرمان خوشحال خان خټک، بله ډيوه، نوی سبک او نوی ادب، څه ليکل يا ليک پوهه، د ټولنې په جوړښت کې د اسلام نقش، د الفت نثري کليات، نوی ځرک يا نوې رڼا، څه ګورم او څه اورم، بيلابيلې ليکنې او مقالې، منظوم عالي افکار (ژباړه)، د ټولني علم (ژباړه)، د موفقيت

لار(ژباړه)، لوړ خیالونه او ژور فکرونه (ژباړه)، احمدشاه بابا افغان (ژباړه) او داسې نور آثارچې تر اوسه چاپ شوي نه دي.
په رښتیا سره چې الفت صاحب په نظم او نثر کې د ځانګړي هنري، ادبي او علمي سبک خاوند لیکوال او دلوړې پوهې او استعداد شخصیت و. ده د خپلې پوهې، دقلم دفضیلت او د کلام د عفت په وسیله خپلې ټولنې او خپلو وطنوالو ته ډیر درانه او دستاینې وړادبي او هنري خدمتونه کړي دي، او د پښتو ژبه یې دخپلو آثارو په وسیله پاللې او بډایه کړې ده،د ده آثار د پښتو ادب په تاریخ کې لوړ مقام لري، او دپښتو ادب یې په خپلو ادبي اوهنري لیکنوروښانه اورنګین ساتلې دی.
دده دا هلې ځلې اوکارنامې دپښتوادب په تاریخ کې نه ورکیدونکي او نه هیریدونکي دي. همدا وجه ده چې د ده نوم به د ده دآثارو په رڼا کې تل ژوندی وي.
الفت صاحب دخپل کار او خدمت په اوږده دوره کې هغه خدمتونه نوښتونه چې دخلکو او د ټولنې د ودې او پرمختګ لپاره کړي دي دهغې وخت د مقاماتو له خوا لمانځل شوی هم دی. هغه سوغاتونه چې ده تر لاسه کړي دي دا دي:
د خوشحال خان خټک ادبي جایزه، د ابوعلي سینا علمي جایزه، د صدارت له خوا دویمه درجه تقدیرنامه، د ستوري دریمه درجه نښان، د پوهنې دویمه درجه نښان، دوکالت د دورو نښانونه، دلویې جرګې نښانونه او داسې نور..........
استاد الفت صاحب یو متدین، پاک او سپیڅلی انسان، ریښتینی مسلمان، عالم، ادیب، نامتو شاعر اولیکوال و. دی د تقوا اوپرهیزګاری دروند شخصیت و، او د لویې حوصلې خاوندو. هر وخت غلی او خاموش ښکاریده، متواضع، حلیم، برده باره او بی کبره انسان و. ده د خدای پاک سره ، دوطن سره او د هیوادوالو سره د انسان او انساني کرامت سره سپیڅلې مینه او محبت درلود.
دالفت صاحب د منظوم او منثور آثارو پیغام او مضمون ډیر سلیس ، روان او په زړه پورې دی. ده دخپل آثارو مضامین او پیغامونه په داسې استدلال او منطق ترسیم کړي دي چې په لوستلو یې د خلکو په زړونو کې منګولې شخوي او ځان ته یې راکاږي.
الفت صاحب د خپل علمي او فلسفي نظریاتو او الفاظو په وسیله خپلې ادبي ټوټې داسې بیان کړې دي چې له هره حیثه زړه وړونکي او اغیزناکه دي. همدا وجه ده چې د الفت صاحب نوښتګر شخصیت د ده داستادي نښه تثبیتوي.

د ده په منظومو او منثورو آثارو کې دا خیالونه، تصویرونه، پیغامونه اولوړ فکرونه نغښتي دي:
د ځوانانو راویښول اود دوی عیبونه ورښودل، د بشري ټولنې اصلاحي اړخونه، د هیواد سمسورتیااو پراختیا، دملي احساس روزل اوغوړیدل، عالي او خیالي افکار، اخلاقي او تربیوي معیارونه، انسان او انساني کرامت ته احترام، د آزادۍ، دیموکراسۍ او خپلواکۍ پیغامونه، عدالت، انصاف او پاک نفسي، ملي او علمي تفکر، اتحاد ،اتفاق، ملي هویت اویوالي، ملي انساني او اجتماعي دردونه، د ترقۍ، پیشرفت او لیاقت بنستیز معیارونه، دواقعي او عملي تصوف او عرفان په هکله علمي او تحقیقي نظریات، د اسلام دحقیقي او سپیڅلي ارزښتونو نظریات او عملي ګامونه، دغریبانو، مظلومانو، مسکینانو، خوارانو اویتیمانو سره خواخوږي او همدردي، د ظلم استبداداو بی عدالتۍ پر خلاف او د ظالم سره کلکه قلمي مبارزه او مجادله، دپښتون او پښتونولي سره ژوره مینه، دوستي، عشق، محبت، مینه او اخلاص،جذابیت اوښایست، وفا اوصمیمیت، رښتیا او صداقت، دپسرلي نغمې، د طبیعت د مناظرو ښکلا او داسې نور عالي او انساني خصایل او ارزښتونه...............
د بیلګې په توګه د الفت صاحب دا بیتونه ګورو چې وایي:

باغ و بڼ یې بې بلبله بې عندلیبه
رنځوران یې بې دوا بې طبیبه
څه په لوږه، څه په تبه، څه په تیغ مري
ورک شه ورک شه د پښتون خوار نصیبه
که یې ښه پوره په حال باندې خبر شې
خدایږو ته به هم پرې وژاړې رقیبه
ناپوهي، خواره خواري ده او پښتون دی
کور یې وران، کار یې ګډوډ او بې ترتیبه
لاس یې یو ځای، سر یې بل ځای، پښه یې بل ځای
پښتانه ټوټې ټوټې دي بې ترکیبه
نه دودی لري، نه پوهه نه تعلیم څه
بې له توري نور له هر څه بې نصیبه

چې رښتين، خادم يې وينم بينوا دی
پښتو ژبه ده په ژبو کې غريبه
که غمخور، همدرد ، خواخوږی او دردمند يې
ژاړه ژاړه د پښتون په حال حبيبه
توره مه ستايه هنر ورلره ستايه
چې نور هم نشي مجروح پښتون اديبه

او يا وايي:

باداري پرېږدی خادمان شی د وطن او د قام
په خوار غريب شی پس له دې لږ مهربان غونډې
هلته چې يو انسان دبل لکه غلام او سيږي
په هغه ځای د خدای لعنت اوري باران غونډې
باداري نشته په اسلام کې نه په کفر کې اوس
تاسې يې نوره ټينګه مه ساتی ايمان غونډې

او يا وايي:

راځی چې يو شان دملګريو په شان کينو سره
غرور او کبر پرېښودل که نه وي ګران غونډې
د ملګرتيا ژوند کې خوندونه او خيرونه دي ډېر
تاسې يو څو ورځې خو وکړی امتحان غونډې
نورو سره ځان برابر ګڼل مشکل مه ګڼه
مشکل کارونه به خدای تاته کړي آسان غونډې
راشه دعدل مساوات لږ کوټې خوند وګوره
که پښيمان شوې دربه کړمه څه تاوان غونډې

او يا وايي:

سرو صورت يوازی مه ګوره معنا وګوره
په سر کې فکر، زړه کې پټه مدعا وګوره
وينا يې واوره بيا يې وګوره عمل ورسره
ميل و رغبت غايه، هدف او تمنا وګوره

او يا وايي:

حق او باطل نه معلومېږي حق بيان که نه وي
ظالم ته هيڅ نشي ويلی ټينګ ايمان که نه وي
پينځو روپو باندې يې ولې هره ورځ خرڅوې
دين و ايمان دې مسلمانه ډېر ارزان که نه وي
آه و فرياد د چا له لاسه دغه خلک کوي؟
چيرې بې رحمه، خدای ناترسه ظالمان که نه وي
دا ميدانونه ولې سره دي په سرو وينو باندې
په هر هيواد کې شرمښان يا قصابان که نه وي
ولې له ظلم ناروا سره جهاد نه کوي
دا په نفلو باندې ولاړ رياکاران که نه وي
ستوری د دين به درته وايمه ملا صاحبه !
دا ريا کاره بې عمله ملايان که نه وي
خوار وغريب او بينوا که په راحت و پکې
جنت يې بولم خير دی حورې او غلمان که نه وي
چې مظلومان کړي فريادونه د ظالم له لاسه
ورته دوزخ وايه هيڅ اور لړم ماران که نه وي
د ناداري دا ناداني دا بدبختي له څه ده !
زموږ کارونه زموږ فکر او خوی وران که نه وي

او يا وايي:

چې د نا پوهو نا خبرو توره شپه کړي رڼا
بلو ډيوو غوندې د پوهې کتابونه لرم
څوک چې له خدايه نه ويرېږي او ظلمونه کوي
زه په تش لاس ورسره خدايږو چې جنګونه لرم
راشی چې اور د ظالمانو په کورو لګوو
پاک الله وايي چې ظالم ته دوزخونه لرم

او يا وايي:

که يزيد په کربلا کې ظلم کړي له حده تېر
شهامت به د حسين څوک تر قيامته نکړي هېر

يزيد نوم د استبداد دی د سمبول په حيث جهان ته
حسين ډير اعلی مثال دی د ايمان اهل ايمان ته
ظالمان ديوه کور دي که عرب وي که عجم
وي ابولؤلؤ که ثمر که رحمن ابن ملجم
يو ظالم دی چې په يو نوم او په بل نوم مسمی شو
سکندر وي بيا چنګيز شي بيا تيمور يا اتيلا شي
په يزيد باندې وريږي تر قيامته نفرتونه
د حسين په غم کې ژاړي جهانونه عالمونه
که جابر چنګيز هر څومره په قدرت دی مشهور شوی
خو بيا هم جلال الدين ته په ستاينه مجبور شوی

....

غرقيدونکی دی غرقيږي که فرعون دی که قارون
چې پيدا شي په ولس کې يو موسی او بل هارون

....

محمد او مومنانو کول څکه جهادونه
چې د خدای په لاره سم کړي دا بې لارې قدرتونه

....

ژاړه، ژاړه مسلمانه د مسلم په داسې حال
د صديق، عمر مقام کړ يزيدانو چې پايمال

....

د اسلام ډيوه چې مړه شي د زيارت ډيوه بليږي
د بې روحه اسلام قدر څکه ورځ په ورځ زياتيږي
په ژوندي حسين څه وشوه؟ د مزار قدر يې ګوره
په همدغه ځای (الفته) دا خبره پريږده نوره

او يا وايي:

که تا کينبوده د چا په سر ګلونه
هير به نه کړي هيڅوک ستا دا احسانونه

ستا نيالګي که وکړي سيورى په خوارانو
په عاجزاو په غريب او يتيمانو
آخرت کې به همدغه ستا په کار شي
ستا هغه جهان به هم ګل و ګلزار شي

او يا وايي:

يم شمع د تورتم په سر اورونه قبلوم
په زړه لکه لاله سوي داغونه قبلوم
ته وساته په زړه کې محبت د نازنينو
ما پريږده چې دخوار غريب نازونه قبلوم
چې ستړى او ستومان وي په خدمت کې د وطن
په سر او په ليمو يې قدمونه قبلوم

او يا وايي:

چې له وطن سره اخلاص ، صدق وفا نلري
ورسره جوړ نه يمه درس د وفا مه راکوه
چې ويده ويښ نکړي په ويښ باندې اثر ونکړي
هغه بې خونده بې تاثيره وينا مه راکوه
هغه کار وکړه چې يې ګټه ټول عالم ووينې
نور په خبرو او وعدو تسلى مه راکوه
پس له دې ظلم ناروا د هيچا نه منم زه
دزور او ظلم فتوا مه راکوه
دابراهيم خليل الله قرباني ستا يه راته
د خوف او ويرې سبق ماته ملا مه راکوه
چې نا اشنا وي له غمونو او دردونو سره
هغه بې غمه او بې درده اشنا مه راکوه
چې لکه شمع توره شپه د چا رڼا نه کاندې
ماته بې سوزه بې ګدازه ژړا مه راکوه

او يا وايي:

د ملي ژوند اساس خپلواکي ده

د ملي غرور ژوند ، سر لوړي ده
چې هر څومره ملت متحد وي
خپلواکي یې هغومره قوي ده
په ثقافت قوم ژوندی دی
کولتوري سرمایه یې هستي ده
په آزاد او خپلواکه وطن کې
روا کله په بل باداري ده

او یا وایي:

په رښتیا هغه ملت وي بختور
چې لري ملي نظام ملي رهبر
وي اصلي حاکمیت د خلکو لاس کې
حکومت وي د ملي قدرت مظهر
جامعه پخپله وي په ځان حاکمه
دعامه افکارو وي قوي اثر
نه تبعیض نه امتیاز وي نه تیری
په حقوقو کې وي خلک برابر

او یا وایي:

د دې لوړو غرو وړمه یم	راوینښ کړی مې پښتون دی
د میړاني سرنامه یم	آزادي زما مضمون دی
دعبرت او ننګ نغمه یم	هر آهنګ مې ډیر موزون دی
دخیبر غرونه رغونه ما په سرو وینو لړلي
غلیمان د پښتنو مې پښتنو باندې وژلي

او یا وایي:

قام جوړول د قام پالنه ستا سنت ګڼمه
دا تقاضا د طبیعت او د فطرت ګڼمه
ستا له طرفه اغیزه د قومیت ګڼمه
مینه د قام د انسانانو خاصیت ګڼمه
څکه فرعون سره موسی جګړې جنګونه کړې

دقام دپاره ډيرو خلکو ډير کارونه کړي

او يا وايي:

لباسي به درته وايمه جانانه | که دې پرېښوده دپلار نيکه خويونه
پښتنې به درته وايي بې ايمانه | که پښتو شوه درنه پاتې اى پښتونه
واخله درس د سربازۍ ته له پتنګه | لوى صفت د پښتونوالي قرباني ده

ډير اوچت دى په مانا کې له اسمانه
دوطن د شهيدانو بيرغونه

او يا وايي:

شهرت د عقل له نامه د افلاطونه، نه ځي
د آزادۍ مينه هيڅکله له پښتونه، نه ځي
که هر څه لاړ شي له دې دهر او جهانه ځني
د بل له جغ لاندې ژوندي ويښ ملتونه، نه ځي
د آزادۍ معراج ته نه رسيږي هغه کسان
چې دغيرت او ننګ په لار کې يې سرونه، نه ځي

او يا وايي:

فضيلت د انسان علم وعمل دى
که په سر يې پټکى او که ململ دى
په چين او بالاپوش و نه غوليږې
ما د لنګ ښتن ليدلى مکمل دى

او يا وايي:

د افکارو تجلى يې نه ورکيږي
دچا زړه کې چې چراغ دعلم بل دى
په تورتم کې دې هغه سړى وي وړاندې
چې يې لاس کې د عرفان ښايسته مشعل وي

او يا وايي:

يو کړم مست بل محتسب کړم بل هوښيار کړم
يو بډاى کړم بل عالم کړم بل خوار کړم
ورته ګورم چې دوى څه کا يو له بله

ځکه يو دچا مزدور بل يې بادار کړم

او يا وايي:

کله زړونه کړم له تورو کاڼو سخت زه
عاطفه کړمه پيدا پکې بل وخت زه
راسره تياره، رڼا ، يخني، ګرمي شته
څوک راتيټ کړم ځينې کينوم په تخت زه

او يا وايي:

زه يم هلته چې نه غم نه مصيبت وي
نه سودا وي نه تشويش نه عداوت وي
مخالف په منځ کې نه وي واړه خپل وي
ديارانو خوږ مجلس ګرم صحبت وي
کدورت او ملال نه وي په خاطر کې
دملګرو اشنايانو جمعيت وي
د وينا په سود وزيان څه غوغانه وي
نه له چا سره حسد او رقابت وي

او يا وايي:

زه په برخه د هغوی يم چې جهان کې
مست په مينه د جمال يا حقيقت وي
غافل نه وي له ښايست او ښکليتوبه
خدای ورکړی دبلبلو طبيعت وي
په نظر دمحبت ګوري جهان ته
ورسره له خوشبينۍ ډک بصيرت وي
بدبخت نه وي له ازله پيدا شوی
خوی يې ښه، نظريې ښه، ښه يې فطرت وي

او يا وايي:

زه پيدا يم له شعور او له احساسه
ما د زړه له کوره هيڅ کله مه باسه
مدام ژاړه په دردمنو رنځورانو

په بد حال او بده ورځ د غريبانو
په دنيا کې کونډې رنډې غريبان شته
په سل رازه زخمي زړونه په جهان شته
څوک چې سترګې لري کله وي بيغمه
اخلي برخه د يوه بل له ماتمه
غافل مه اوسه د نورو له احواله
چې نور ژاړي ته هم مه اوسه خوشحاله
زړونه سوځي سترګې ژاړي مصيبت کې
څرګنديږي محبت د غم شرکت کې
خپل خواخوږي په غمو کې معلوميږي
دوستان يو دبل په بده ورځ کړيږي

او يا وايي:

په دنيا کې که عزت که اعتبار دی
د انسان د معايبو پرده دار دی
که څوک خپل عيب پټوي په دې پټيږي
ورکول يې د صحيح تربيت کار دی

او يا وايي:

رښتياني دوست نه لري هغه سړی
چې په خوله باندې وي خپل په زړه پردی
محبت دلاس او ژبې اثر نه کا
که په مينه نه وي تود د زړه نغری

او يا وايي:

په دوستۍ کې که څوک چل او سياست کړي
له دوستانو سره بل شانې صحبت کړي
رښتياني دوست نه لري او نه يې مومي
که هر څو په خوله اظهار د محبت کړي

او يا وايي:

زړه پټ مه ساته هيڅکله له ملګريو

مه غل کیږه په دوستۍ کې دخبرو
دبل زړه ته مومي هغه سړی لاره
چې راووت د نفاق تګی له زغرو

او یا وایي:

یو پټ غلی احساس دی چې آرام مې نه پرېږدي
په اور مې کړوي لکه چې خام مې نه پرېږدي
جرءت مې زیاتوي دومره په ځان یمه پوه شوی
غافل له خپله حقه او غلام مې نه پرېږدي

او یا وایي:

دا چې لوبې په سرو سپینوهر سبا کړې
راته وایه چې دا هومره مغرور چا کړې
د دنیا په مینه مست یې بې شرابو
د هستۍ جنون له هر څه بې پروا کړې
د هغه په حال چې وریځ د اسمان ژاړي
ته پرې هر ساعت خندا لکه بریښنا کړې
له همدې خاورو پیدا خاکي انسان یې
نه پوهیږم دنیا ولې په هوا کړې

او یا وایي:

چې د غمجنو په حال سوځي هغه زړه غواړمه
داسې پتنګ سره یو ځای خپل سوځیده غواړمه
لړ غوندې درد او دلسوزي د همدردۍ د پاره
که په کوم زړه کې ځای لري ترې ځاریده غواړمه
د سوز ژړا چې کله وینمه د شمعې په مخ
د رنځورانو سر ته هسې ژړیده غواړمه

او یا وایي:

که پخپلو هوسونو زوروریې
که په کورکې دې هیڅ نه وي توانګریې
چې په غاړه دې د تمې زنځیر پروت وي

خورا ټيټ يې که ولاړ په جګ منبر يې

او يا وايي:

عزت نشته زورورو په حضور کې
لويې نشته تکبر او په غرور کې
قبليدل د چا په درکې لوی ذلت دی
که نقصان نه وي په سترګو او شعور کې
له مانا او له کمال سره اشنا شه
موندل کېږي لوی عزت د علم نور کې

او يا وايي:

چې په سمه لار ځوک نه ځي بينا نه دی
چې عمل په علم نه کړي ملا نه دی
که يې فکر ستا له فکره مخالف وي
شپه او ورځ که در سره وي اشنا نه دی
لمر که راشي په تندي باندې له پاسه
ته چې ويښ له خوبه نه يې سبا نه دی
وړاندې وروسته د هر چا ډيوې مړې کيږي
تر سبا پورې څراغ بل د چا نه دی
چې په فکر، عقل، لوی نه وي ماشوم دی
چې په خوی باندې کمکی وي بابا نه دی

او يا وايي:

اراده او د کار عزم چې لري ځوک
د هغه هر وخت کې شوی احترام دی
د عمل د خاوندانو په حضور کې
د وينا خاوند ولاړ لاس په سلام دی
نه په تشه وينا کار د چا سم شوی
نه موړ شوی کله تږی په تش جام دی

او يا وايي:

چې د ريا په طاعتونو خلق نه غولوي

په بزرګۍ او مسايلو پېسې نه ټولوي
صحيح اسلام هر چاته ښيي حق باطل ښېلوي
دا رنګه پير شيخ و ملا د قوم پېښوا غواړو موږ

او يا وايي:

که بې رنګه بې ريا زهد و تقوی وي
له ټګۍ برګۍ چل ول نه مبرا وي
څوک يې کله بازارونو ته راباسي
سود سودا لره خو زهد د ريا وي

او يا وايي:

که طاعت او عبادت هر څومره کم وي
خدای دې نه کا چې شريک پکې صنم وي
په ريا چې د مخلوق د پاره کيږي
که شرک نه وي له ګناه سره به سم وي

او يا وايي:

چې رشوت نه خوري ظلم نه کړي او پوهيږي په کار
خوشې په خوشې نه کنځل او نه وهل کړي نه قار
په خوار غريب لري زړه سوی نه په ظالم او بد کار
هغه قاضي هغه حاکم هغه ميرزا غواړو موږ

او يا وايي:

چې خدمت کاندي په رښتيا ملک و ملت د پاره
په حق چلېږي د انصاف او عدالت د پاره
په سمه لاره وي روان د حقيقت د پاره
دا راز ښه سړيتوب بې له ريا غواړو موږ

او يا وايي:

چې دماغونو کې رڼا زړو کې سرور پيدا کړي
قوم و ملت کې د لوړتيا ذوق و شعور پيدا کړي
فکروعمل او اخلاق ښه کړي ښه دستور پيدا کړي

له مکتبونو علم و پوهه د ربنتیا غواړو موږ

او یا وایي:

د وطن په محبت باندې قسم خورم
چې د ځان له غمه زیات دوطن غم خورم
دوطن د شرف سپریم نه وبریږم
که د تورو ګوزارونه دم په دم خورم
دا خوږې، غوړې ګولې دې وي دنورو
د وطن دفاع کې زه ګولۍ د بم خورم
کفن نه غواړم د ژوند جامو کې درومم
دجنت باغ کې مېوې رقم رقم خورم

او یا وایي:

ژاړي په غمونو کې خواخوږي له هر چا سره
سل پتنګان سوځي دیوې شمعې ژړا سره
ډک زړګی له اوښکو ګرځي وریځې په اسمان کې بیا
څه ژړا ملګرې ده دژوند یوې بریښنا سره
ټول باغ ژړیدلی ځکه اوښکې دي دګل په مخ
ډېر لکه لاله داغلي زړونه شته صحرا سره
نه ښایي انسان ته چې دبل په غم غمجن نشي
لویه بدبختي ده که څوک نه ژاړي له چا سره
داسې بې غمي دې خدای په هیڅ کور کې پیدا نکړي
یو کورکې چې ویر وي او بل خاندي له لیلا سره

او یا وایي:

بصیرت او علم نشته په کتاب کې
که څه نه وي د مغزو په پیچ و تاب کې
علم او پوهه بل شی نه دی بینایي ده
خوشې ناست یې پټې سترګې په محراب کې

او یا وایي:

په ضعیفه اراده عقل حاکم وي

که قوي وه اراده نو بیا خادم وي
د بشر خدمت ته عقل پیدا شوی
په دې شرط چې روغ وجوړ صحیح سالم وي

او یا وایي:

د انسان جوهر د ژبې ګویایي ده
همدغه یې زیبایي او دارایي ده
بې له ژبې هیڅوک هیڅ نشي موندلای
دانایي دلربایي که بډایي ده

او یا وایي:

نه یې زړه کې صداقت، مینه وفا شته
نه یې سترګو کې څه شرم او حیا شته
سیاست لري څو مخه څو اړخونه
وخت په وخت یې خوله کې سل ژبې ګویا شته

او یا وایي:

پرستش د یوه تن بت پرستي ده
د مسلک پیروي لویه آزادي ده
په کوم ځای کې چې یو فکر کړي کارونه
هلته خوشې مهمل لفظ دیموکراسي ده

او یا وایي:

په جهان کې چې مردوده باداري شوه
روحاني رنګ یې راووته پیري شوه
د پیرۍ او مریدۍ بازار چې سوړ شو
سیاسي رنګ یې پیدا کړ لیډري شوه

او یا وایي:

په رڼا کې د لمر څومره لوی حکمت دی
ژوند د پاره ډیر ضرور دا حرارت دی
مګر ګوره د اسمان سپینې سپوږمۍ کې
خاوند ایښی د جمال شعري کیفیت دی

او يا وايي:

ښځه حق لري دژوند او کار کولو
لکه نر د لياقت ثرګندولو
په دې شرط چې اهليت وښيي کار کې
نه چې ځان ښيي په ځان سينګارولو

او يا وايي:

په سر کې فکر د وطن په زړه کې مينه ديار
د زور او ظلم لوی دشمن دازادۍ طرفدار
په حق ويلو ماتوي بت او طلسم د ډار
شاعر دپاره مناسب دی همدغسې شعار

او يا وايي:

ستا دلبر غوندې دلبر په جهان نشته
ستا دعشق په باغ و بڼ کې خزان نشته
غمجن مه اوسه راځه رقيبان نشته
دليلی په دروازه کې دربان نشته
پاځه بيا يو ځل سيراب دعشق په جام شه
په ساغر دماه و مهر مې آشام شه

او يا وايي:

بيا وطن ښکاري تازه نوی بهار دی
بيا په غاړه د هر چا دګلو هار دی
باغ کې ځوړند دي دګلو امېلونه
ته خو ګوره ! ورته څنګه ښه ګلزار دی
هر طرف ځانګې ښايسته غونچې د ګلو
د مستۍ دوره راغلې په بلبلو
ښې نغمې له هرې خوا غوږ ته رسيږي
په رښتيا چې بهار وړ دی دستايلو
نن هر چا ته خپله سيمه ښه ګلزار دی
دا تاثير خدای نصيب کړی دبهار دی

مرغۍ باغ کې دي خوشحاله زرکې غرو کې
هر طرف ته چې نن ګورې لاله زار دی

او یا وایي:

خوله پرانېزي د ګلشن غوټۍ سبا ته
د زړه غوټې ببرته کېږي خپل اشنا ته
ما د خپل فکر محرم په جهان نه موند
نا اشنا فکرو سره راغلم دنیا ته

او یا وایي:

له اسمانه څاڅکي راغله د باران
پرې راشنه شوه سپين او سره او زیړ ګلان
یو څو ورځې پس یې باد ویوړلې پاڼې
خپل آغاز انجام هيڅ نه شو ورعيان

او یا وایي:

د جنت حورو زړه وړی د زاهد دی
په همدې فکر ولاړ خدای ته عابد دی
دښایسته حورو په لاس جامونه ويني
ځکه تېر له خپله سره مجاهد دی

او یا وایي:

ښکلی توب دی چې هر چا زړه پرې بايللی
چا په یو شان چا په بل شان دی لیدلی
بلبلان ورپسې ځي د باغ په لوري
پتنګانو اور ته ځان ورغورځولی

او یا وایي:

پتنګ په شمع بلبل مینه په سرو ګلو
عاشقان فخر په دیدار د نازولو کوي
تا په ملالو اثرې سترګو زړه وړی زما
دلبران واړه د زړه ښکار په تش کتلو کوي
د هر چا خوښه چې په مال که په کمال پسې ځي

زه يې عبث بولم چې مينه بې د ښکليو کوي
هغه پاک زړه چې د خوبانو خاص حرم باله شي
څوک به يې ولې ځای د هر خيال د ساتلو کوي
د ښکليو خيال که له شاعر سره ملګری نه وي
د پر غوليدلی که هوس د شعر ويلو کوي

او يا وايي:

چا چې ايښی دا شين خال ستا په جبين دی
زما زړه هم د هغه له لاسه شين دی
ستا اميل کې يې سل زړونه دي پېيلي
چا جوړ کړی ستا د غاړې لونګين دی
جوړه شوې يې د لمر له پلوشو نه
ستا دعشق پر حرارت مې دا يقين دی
سور سالو دې سره لمبه ده نه پوهيږم
که زما دزړه په سرو وينو رنګين دی
دجمال پرښتې ته چې جوړولې
ورلېږلی چا سلام چا آفرين دی
معجزه ته د قدرت او د خلقت يې
په رښتيا چې خدای احسن الخالقين دی
خدای دې ساته په امان له بدو سترګو
دا دعا د پرښتو زموږ آمين دی

او يا وايي:

چې تور اوربل په سپين مخ ووينم غزل جوړوم
بل کار مې نشته شهلا سترګو ته کجل جوړوم
بکره معنی ښکلې کومه د هنر په سينګار
دفوق ليلی ته د ښکلاو تاج محل جوړوم
توري تياري چې ورکې کړم د حقيقت له مخې
له عشقه اور اخلم له ځانه روڼ مشعل جوړوم
چې افسانه شمه په عشق کې زمانو ته يادګار

لکه مجنون ځان نه د عشق ضرب المثل جوړوم

په رښتيا سره که د الفت صاحب اشعارو ته په دقت سره پاملرنه وشي، د ده شعرونه ډير خواږه، خوندور، ښکلي او جذاب دي. دده زياتره شعرونه انتقادي، اجتماعي او ملي بڼه لري، او لوی حکمت او لذت په کښې نغښتی دی.

الفت صاحب واقعا دلوړې پوهې او علميت خاوند شخصيت دی. د ده په شعرونو کې د قلم زور او قوت، د کلام فصاحت او بلاغت له ورايه معلوميږي. د ده شعرونه او نثرونه ساده او روان دي، همدا وجه ده چې د ده شعري کليات څو ځله چاپ شوې دی او د ټولو ادب دوستانو او د شعر د مينه والو په کاله کې لکه د نورو شاعرانو او ليکوالانو ديوانونه موجود دی. اروا ښاد عبدالحی حبيبي چې زموږ د هيواد شاعر ، نامتو ليکوال، خيړنيز پوه، تاريخ پوه او تکړه ژورناليست دی د الفت صاحب د نظم او نثر په هکله داسې وايي:

(د الفت نثر هم شعر دی او نظم يې هم شعر دی. دی وايي کله کله د هغه نثر تر نظم خوږ وي. خلک وايي چې نظم پيودل دي او يو ناظم مرغلري پيودي، مګر زه وينم چې الفت په نثر کې بلا کوي او کله کله الفاظ هسې سره پيودي چې ترهر رنګه نظم ښه ښکاري.)

په رښتيا سره چې الفت صاحب د پښتو ادبياتو د هنري نثر يو مخور او پياوړی ليکوال و، همدا وجه وه چې دی په ډله ايزو او ټولنيزو خپرونو کښې خپل لوی مقام او ځای درلود، او دده ډيرې مقالې ، علمي او تحقيقي خيړنې او مضامين دوخت په خپرونو، ورځپاڼو جرايدو او مجلو کښې خپاره شوي دي.

د الفت صاحب شعر او شاعري،او د ده اخلاقي، اجتماعي، سياسي، انتقادي، ادبي، ديني او ملي مضامين او مطالب د پښتو ادب په ډګر کې د قدر او ستاينې وړ دي. الفت صاحب نه يوازې په پښتو ژبې ليکنې کړې دي، بلکې په نورو ژبو کې هم ليکنې لري. ده په دري- فارسي ژبه هم اشعار او نثرونه ليکلي دي، خو له بده مرغه دا ليکنې او س محال په لاس کې نشته. الفت صاحب نه يوازې زموږ په هيواد کې د يو نامتو او پيژندل شوي شخصيت په توګه خپل ځای او مقام لري ، بلکې د هيواد نه بهر هم په ادبي او هنري حلقو کښې د يو وتلي او پياوړي ادبي خيرې په توګه پيژندل شوی دی.

دیادوني ور ګڼم، د ویښ زلمیانو دملي غورځنګ په جوړښت کې زموږ د هیواد یو شمیر منورو ځوانانو، پوهانو، سیاسي، اجتماعي، ادبي او ملي شخصیتونو فعاله برخه درلوده، یو له دغو اشخاصو څخه استاد ګل پاچا الفت هم و.

الفت صاحب د دغې غورځنګ فعال غړی و، او د (ولس د جریدی)چې د دغې غورځنګ نشراتي ارګان و د امتیاز خاوند او د دغې تحریک ویاند هم و.

زموږ یو شمیر لویو شاعرانو، ادیبانو او لیکوالانو د الفت صاحب پر شاعرۍ او لیکوالۍ خپلې څیړنې کړې دي، او خپل نظریات او په زړه پورې تحقیقات یې لیکلي دي، چې د دوی دا لیکنې د قدر او ستاینې وړ دي.

لنډه دا چې د الفت صاحب د شخصیت په هکله که هر څومره ولیکل شي بیا هم کم دي.

کله چې ما د الفت صاحب شعري کلیات ولوستل نو زه هم دې ته وهڅیدم چې د ده د شخصیت په هکله یو څو کرښې ولیکم.

ارواښاد ګل پاچا الفت صاحب په (۱۳۵۶) کال د لیندی د میاشتی په (۲۸) نیټه د زړه د حملې په اثر د عزیز خان په کڅ کلي کې، چې د ژوند په آخرو وختونو کې هلته اوسیدو وفات شو، او د دوی په پلرنې هدیره کې خاورو ته وسپارل شو.

اروا دې ښاده وي او د لوی خدای څخه ده ته د فردوس جنت غواړم.

دا د اروا ښاد استاد ګل پاچا الفت صاحب قبر دی.

ددغې مقالې په ليکنه کې د بيلابيلو انټرنيټي منابعو او د الفت صاحب په شعري کليات استناد شوې دی، خو بيا هم که چيرې زما په ليکنه کې ځينې نيمګړتياوې موجود وي. د ټولو ګرانو اديبانو او لوستونکو څخه مخکې له مخکې بښنه غواړم.

په ډيره ادبي مينه: انجنير عبدالقادر مسعود